

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕАТРУ,
КІНО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ ІМЕНІ І. К. КАРПЕНКА-КАРОГО**

Факультет театрального мистецтва

КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ СПРАВИ ІМЕНІ І. Д. БЕЗГІНА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
на тему

«НАЦІОНАЛЬНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ. ВНЕСОК У ПЕРЕМОГУ!»

Студентки **Іваник Ірини Володимирівни**
2м-ПСМ курсу
Освітньої програми
«Продюсерство сценічного мистецтва»
Спеціальності 026 «Сценічне мистецтво»
Галузі знань Мистецтво
Ступеня вищої освіти «Магістр»

Науковий керівник
доцент, заслужений працівник культури України
(почесне, вчене звання, науковий ступінь)

Білан Василь Вікторович
(ПІБ наукового керівника)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТВОРЧОГО СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АКАДЕМІЧНОГО ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.....	9
1.1 Театр Миколи Соловцова.....	9
1.2 Післяреволюційний театр.....	18
1.3 Київський державний російський театр.....	25
1.4 Актуальні проблеми та пошуки театру на сучасному етапі.....	44
РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕАТРУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ. ВНЕСОК У ПЕРЕМОГУ!.....	49
2.1 Театр імені Лесі Українки під час проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил.....	49
2.2 Театр під час повномасштабної війни РФ проти України.....	84
2.3 Характерні особливості Національного академічного драматичного театру імені Лесі Українки.....	87
ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРА.....	101

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Найдорожче, в світі – це життя, а жити без мистецтва просто не можливе. Чи знає мистецтво стан пори і часу? Ні. Воно завжди актуально для його шанувальників.

Безперечно, сучасний світ, високі технології, швидкісна передача інформації на будь-які відстані змушують людину вдаватися до пошуку більш складних, технічно-оснащених розваг. Все більше людей на питання: «А чи любите ви театр?» – навряд чи дадуть ствердну відповідь. Проте, Національний академічний, драматичний театр імені Лесі Українки як і раніше, живе. А тепер він ще займає свій культурний фронт. Актори як бійці в окопах грають на сцені і виборюють право на Незалежність своєї країни.

Звичайно, театр Лесі Українки трансформується, щоб донести найбільш повно до людини ту чи іншу інформацію. Основна ідея театру (де є сцена, актори – це живі люди, що володіють талантом і, найголовніше, є глядачі і цінителі мистецтва) актуальна. Театр дуже важко замінити кінофільмами, серіалами та телебаченням. В театрі кожна вистава грається заново і можна постійно знаходити щось нове для себе.

Звичайно для того, щоб піти в театр потрібен певний настрій, а цього досягти найважче в світі повному суєти і дисгармонії. Проте, коли людина вибравши відповідний привід, прийде до театру Лесі Українки здобує для своєї душі – чистоту, моральність, філософію. І тому актуальність цієї теми завжди є і буде.

Люди люблять ходити в театр. Їм цікава динаміка дії: то, як змінюються декорації, гра світла, музичний супровід. Якщо це класичний твір, особливо цікаво який відгук це викличе у глядача. Цікаво коли всі знають чим закінчиться п'єса, але все одно приходять до театру щоб подивитись як режисер інтерпретує цей твір, чи як зіграє саме цей актор цю роль. Завжди приємно дивитися на талановиту гру акторів, які вживатися в роль того чи іншого персонажа, тим самим проживаючи інше життя. Люди люблять театр, і його актуальність наврядчи колись пропаде.

Ходити в театр – це значить давати своїй душі розвиватися, рости, за рахунок включеності, максимальної присутності, роздумів, пошуків відповідей на різноманітні питання. Це свідчить про прагнення до високого, до краси і досконалості.

У цьому театрі присутній момент щирості. Незважаючи на те, що актори просто грають свої ролі, вони в цей момент найбільш щирі з залом і з самими собою. Актори переносяться в своїй свідомості в іншу епоху, в іншу ситуацію і дозволяють переживати разом з ними. Цим і цінний театр Лесі Українки.

Театр Лесі Українки живий, живе і буде жити, поки горить вогонь в серцях і в очах людей. Тільки театр і життя здатні навчити нас думати і любити.

А роль театру у вихованні дітей зовсім очевидна. Можливість ігрового навчання. Основою театру є світова класична література, яка так важко засвоюється дітьми через читання, і так просто – через дію на сцені.

Постановка вистави – це колективна праця, постійна робота з партнером, вміння брати на себе відповідальність за інших людей і за спільну справу.

Театр здатний захопити підлітка, стати його хобі і вберегти від попадання під згубний вплив поганих звичок і неблагополучних компаній.

Театр по праву можна вважати одним з найдавніших оплотів людської культури. В тій чи іншій формі театр Лесі Українки зумів зайняти своє місце в житті Києвлян та гостей міста. Завданням театру є духовний розвиток і моральне очищення глядачів через співпереживання героям а також відображення найважливіших історичних подій.

Театр родом з життя, а значить, кожна театральна постановка завжди розповідає нам про нас самих.

Театр є державним підприємством, вид діяльності за КВЕД – «Театральна та концертна діяльність». Основним напрямком діяльності театру є створення та публічний показ театральних вистав, організація

гастролей, фестивалів, втілення творів драматургії – класичної світової, вітчизняної та сучасної. Для більшої популяризації поточного репертуару театру та обслуговування більшого кола глядачів театр щовечора презентує свої вистави на трьох сценічних майданчиках «Основна сцена», «Нова сцена», «Сцена під дахом». Вистави театру користуються незмінним успіхом у глядачів і здобули позитивні відгуки у засобах масової інформації, глядачів та професіоналів завдяки високій професійній майстерності акторів, серед яких багато провідних майстрів сцени, народних і заслужених артистів України, використанню передового освітлювального, відео-проекційної апаратури, що дозволяє створювати якісні вистави сучасного рівня, посилюючи їх образотворчу складову.

Театр це – любов без якої дуже важко людині жити. Як казав Шекспір «все життя театр, а люди в нім актори». Так і є. З самого дитинства ми граємось у дорослих, у лікарів, поліцейських, грабіжників і т. д. А коли виростаємо в нас починаються зовсім інші ігри. Людям постійно хочеться відчувати: кохання, ейфорію, страх, ненависть, відчай і т. д. Люди постійно в пошуках цих емоцій. Вони шукають їх в житті в іграх, кіно та театрі. В житті не завжди ти отримуєш саме ті емоції які тобі потрібні, і через це ти починаєш шукати їх в чомусь іншому. Мистецтво це саме те від чого людина може відчувати катарсис (очищення). І тут приходить на допомогу театр імені Лесі Українки. Виходиш після вистави і не розумієш чи ти хочеш плакати чи сміятись тому, що емоції переповнюють тебе.

Театр імені Лесі Українки, це саме такий храм мистецтва. Після кожної вистави люди виходили, виходять і будуть виходити із задоволенням.

Цінність будь-якого театру, його популярність у глядача завжди визначається наявністю в ньому яскравих індивідуальностей.

Київський театр імені Лесі Українки завжди славився своїми акторськими та режисерськими індивідуальностями. Театр завжди був і залишається театром ансамблю. Тут творили: Михайло Романов, Юрій Лавров, Марія Стрелкова, Любов Добржанська, Микола Светловидов,

Євгенія Опалова, Віктор Добровольський, Віктор Халатов, а трохи пізніше Олег Борисов, Павло Луспекаєв, Кирило Лавров, Ада Роговцева, Валерія Заклунна – актори, Костянтин Хохлов, Володимир Неллі, Микола Соколов, Леонід Варпаховський, Георгій Товстоногов – режисери, Анатолій Петрицький, Мориц Уманський, Давид Боровський, Даниїл Лідер, Леон Альшиц – художники, Борис Лятошинський, Юрій Шапорін – композитори.

Всі ці імена загальновідомі, як загальновідомо і те, що марка Театру імені Лесі Українки завжди привертала до себе не тільки професіоналів, але й непересічних глядачів сотень міст нинішнього простору, де проходили гастролі театру.

Офіційна біографія Національного академічного драматичного театру імені Лесі Українки починається в 1926 році, коли рішенням Київського окрвиконкому була організована в Києві Російська державна драма, і 15 жовтня того ж року театр відкрив свій перший сезон. У 1941 році йому було присвоєно ім'я Лесі Українки. Однак коріння театру походять до ХІХ століття, в ті далекі часи, коли по всій Російській імперії народжувалися і припиняли своє існування різні театральні антрепризи.

До 2022 р. театр грав вистави тільки російською мовою, і це була його принципова позиція. Але як відомо життя постійно вносить свої корективи.

24 лютого 2022 р. росія вторглась в Україну і почалась війна. Керівництвом театру, та його працівниками, було прийнято рішення перейменувати «Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки» в «Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки»!

Михайло Резнікович, генеральний директор – художній керівник Національного академічного драматичного театру імені Лесі Українки до 30 грудня 2022 року, висловився з цього приводу так: «У ці тривожні дні я переконаний, що не може бути двох різних точок зору щодо того, що відбувається сьогодні в Україні. Не може бути двох різних точок зору і щодо офіційного оформлення вже давно визрілого у колективі театру рішення про

зміну назви Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки.

Я і увесь колектив Театру бажаємо нашій країні перемоги та сподіваємося якнайшвидше зустріти глядачів у стінах Театру під мирним небом»

Тепер почався новий, цікавий шлях театру, імені Лесі Українки. Новий напрям, нові постановки, новий подих.

Сучасна репертуарна політика театру базується на принципах художньо-естетичної, виховної, культурно-просвітницької місії, на узагальнюючій творчій стратегії, яка ґрунтується на двох основних напрямках. По-перше, звернення до шедеврів класичної спадщини – як вітчизняної, так і світової, по-друге, до шедеврів сучасної драматургії світового рівня.

Мета дослідження: Проаналізувати діяльність театру під час АТО та повномасштабної війни РФ проти України, внесок театру у нашу Перемогу. Виявити актуальні проблеми, нововведення які з'явилися на сучасному етапі, які особливості театру, та чим він відрізняється від інших Київських театрів.

Об'єкт дослідження: Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки.

Предмет дослідження: Прокат поточного репертуару під час війни, аналіз нових постановок театру враховуючи сучасну ситуацію в країні, реакція колективу театру на зміну назви театру та творчого напрямку, Давид Баровський, студія молодих акторів та музей театру. На всі ці питання будемо намагатись знайти відповіді.

Наукова новизна: В перше за багато років у театрі імені Лесі Українки актори на сцені заговорили українською мовою. Єдиний театр в Україні де працює професійна студія молодих акторів. Щовечора прокат поточного репертуару здійснюється на трьох сценах одночасно. Започаткували Літературні вечори «читки п'єс» для глядачів, які назвали: «доброго вечера ми з України».

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел інформації.

В першому розділі розглядається історія та творчо-організаційне становлення театру від витоків до сьогодення.

Другий розділ присвячений діяльності театру імені Лесі Українки в сучасних умовах та внеску в нашу Перемогу.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТВОРЧОГО СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АКАДЕМІЧНОГО ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

1.1 Театр Миколи Соловцова

У Києві постійний російський театр був створений в 1891 році, і їм стала антреприза видатного російського режисера і актора Миколи Соловцова. Акторський склад саме цієї трупи став згодом основою Київського державного російського драматичного театру. Свої перші вистави трупа М. Соловцова показувала саме в цьому приміщенні, де і сьогодні працює Театр імені Лесі Українки. Ця будівля увійшла в історію під назвою "Дім Бергоньє".

Розкриваючи цю сторінку, ми не повинні забувати, що перед нашими очима лише один розділ із великого, багатотомного, на жаль, ще не написаного дослідження. Ще колись в Києві можна було зустріти людей, які все своє життя із захопленням згадували про Мочалова – «Гамлета». І геніальна Єрмолова, і Стрепетова, і Федотова, збирали під склепіння театру полум'яних шанувальників і поціновувачів мистецтва. Такий же заслужений успіх мали Милославський, і Іванов-Козельський, і сам «Микола Хрисанфіч Рибаків».

Були у Киян і свої постійні улюбленці – ніжна, зворушлива Козловська та натхненний Чатський, які становили гордість київської сцени. Ми не говоримо про те з яким ентузіазмом у 1882-83 рр. кияни приймали вистави корифеїв української сцени на чолі з М. Л. Кропивницьким.

З небувалим успіхом проходили класичні дуети за участю петербурзьких прем'єрів Ленського і Савіної в «Ромео і Джульєтті», і в «Одруженні Фігаро», і «Останній жертві», і в «Безприданниці». Це було справжнє свято для публіки, і для артистів. На такому рівні театральної культури стояв Київ. До кінця вісімдесятих років минулого століття, коли молодий талановитий артист Московського коршівського театру і ще більш

талановитий режисер і організатор Микола Миколайович Соловцов, підібрав найкращі сили киян, які вже завоювали симпатії своїми гастрольними виступами. Питання створення в Києві постійного драматичного театру було вирішено саме Соловцовим.

Першим серйозним кроком до здійснення цієї мети була організація «Товариства московських драматичних артистів». Однак це був лише початок – треба було завоювати любов і визнання глядача, і це було нелегкою справою. Дуже вже був розпещений Київ гастрольними знаменитостей, які подібно до комет, з'являлися на горизонті, дивували глядача і зникали, щоб поступитися місцем новому світилу.

Треба було зібрати трупу із справжніх майстрів. За середньої якості трупи тут справа була приречена на те нудне і безбарвне життя, в якому багато років перебувало Київське драматичне суспільство. Не менш важливе питання було пов'язане з репертуаром. Добросовісний історик київського театру дає довідку, яка може збентежити багатьох сучасних читачів. Сімдесят п'ять, поставлених одним із київських театрів протягом одного зимового сезону, вважалися «невиконаною нормою».

Згадуючи те далеке минуле, від якого в пам'яті нашої найкраще збереглися образи світлі, радісні, образи талановитих і чесних у мистецтві художників, не слід забувати про те, в яких неймовірно важких і складних умовах розвивався російський театр, схильний до цензурної деспотії і залежав від свавілля царських чиновників. Як не значні були сили соловцовського театру, хоч як шляхетні були прагнення його організаторів, він ріс і розвивався в умовах російської театральної провінції. Ремісниче виготовлення прем'єр, велика кількість художньо слабких та ідейно убогих п'єс, атмосфера меценатства, інтриг та підозрілої газетної метушні навколо театру – всього цього, звичайно, не міг уникнути і соловцовський театр.

Значну масу публіки становили люди, які дивилися на театр як на розвагу і не хотіли довго чекати на прем'єри. Але були театрали, які

заносили у свої щоденники спогади про тридцять «Гамлетів», про двадцять «Отелло» про вісімнадцять «Чацьких», про таку ж кількість «Катерин» («Гроза») у виконанні чудових художників, нерідко зі світовими іменами!

Молодь, студентство, вихованці середніх шкіл... Їхні запити та інтереси не наважувалися ігнорувати серйозний театр. Про створення такого театру і мріяв Соловцов.

І нарешті, питання театрального приміщення. Новий великий театр, так званий «міський», що на Володимирській вулиці, споруджений у 1856 році. поступово перетворювався на оперний, щоправда, з деяким відступом на користь оперети. Це були роки її розквіту, і підприємливі антрепренери деяких драматичних театрів часто відставляли у бік Шекспіра заради Оффенбаха з його «Прекрасною Оленою».

Самому Соловцову, коли він ще виступав як рядовий актор у київських антрепренерів, доводилося з героя «Каширської старини» перетворюватись у войовничого Агамемнона.

Вибору не було. І брудна циркова коробка вже пристосована під загальнодоступний театр, Бергоньє, мала перетворитися на храм Мельпомени! Такий складний комплекс питань належало вирішити «Московському товариству». Цьому були присвячені чотири весняні сезони.

І 1 вересня 1891 року трупа колишнього «Товариства московських артистів», але вже під новою назвою – «Київське товариство драматичних артистів під керуванням М. М. Солонцова» – відкрила перший зимовий сезон безсмертною комедією Гоголя «Ревізор» (Містецький – Соловцов, Хлестаков – Самойлов-Мічурін, Осип – Чужбінов). В історії театральної культури Києва відкрилася нова сторінка.

З 1893 Соловцов стає в Товаристві юридичним господарем, яким фактично він і був від початку до своєї смерті. Соловцовське десятиліття – це не лише епоха в історії театральної культури Києва дореволюційного періоду: це – велика радість, що осяяла далеку сутінкову юність старшого покоління. У театрі, на знаменитих ранках, перед нами розкривався світ

прекрасного – і в творчості прекрасних акторів і в безсмертних образах російської та світової драматургії, про що ми не чули жодного слова ні за шкільною лавою, ні у студентських аудиторіях. Грибоедов, Гоголь, Островський, А. К. Толстой з його класичною трилогією. Пушкін, Лермонтов, Лев Толстой, Чехов, Шекспір, Мольєр, Шиллер, Бомарше, Ібсен, Бьорнсон...

Це лише частина великих імен, творчість яких показав нам соловцовський театр. Соловцов за традиційним театральним правилом ретельно підбирав на основні чоловічі та жіночі ампула таких акторів, з якими, за його словами, сьогодні ж можна грати і «Ревізора» і «Горе від розуму», як бенефіс виконавця будь-якої ролі! І був випадок, коли Роцин-Інсаров, перший актор героїчного плану, виступив у Ревізорі в ролі жандарма, який оголошує про приїзд ревізора. Його вражаюча постать, його трагічний, трохи заглушений голос, його скам'яніле обличчя, після того, як фатальна звістка була оголошена, – все це справило таке враження, що не тільки актори застигли у своїх позах, за прописом самого Гоголя, але й весь театр застиг в очікуванні чогось страшного. І лише через якусь Мить, а в театрі такі миті здаються «вічними» глядачі прийшли до тям і стоячи вітали великого майстра.

Перегортаючи зараз сторінки альбому, підготовленого до десятиліття Соловцовського театру, оживає далеке і не знаєш, на чому зупинитися. Але, звичайно, насамперед оживають відомі три вечори 6, 7 та 8 грудня 1899 року, коли була показана вся грандіозна трилогія «Смерть Іоанна Грозного. «Цар Федір» і «Цар Борис». Театр ніби підбивав підсумки Творчої праці, на яку пішло три роки (це стосується постановки трилогії, початок якої було покладено в сезон 1895 – 96 р., коли Київ був приголомшений постановкою - Царя Бориса з Роциним-Інсаровим у великій ролі). Такою виставою і за своєю історичною правдою, і за художнім здійсненням, і за виразністю окремих образів, на чолі з одухотвореним Борисом, у приголомшливому за силою і новизною виконанні Роцинина-Інсарова, Київ ще не бачив. І декорації

Кремля і Грановитої палати, і дорогий парчовий одяг, і точно живі бояри, ченці, цариця, царівни, і класична ритміка слова, насиченого глибокими, хвилюючими пристрастями все це, взяте разом, ніби забирано нас за триста років тому, у сиву старовину.

Справжнім героєм цієї історичної вистави був «ансамбль» справа небачена досі в київських драматичних виставах, які будувалися зовсім інакше. Традиційний, нашвидкуруч збитий «павільон» або незмінне вічнозелене «дерево», що клаптями звисає над сценою, і беззмінна кімната в глибині два вікна, праворуч двері... бо, крім гастролера, ніхто своїх ролей не знав: п'єси йшли з двох репетицій. І саме тому Соловцовці могли вважати себе цілком задоволеними. П'єса пройшла у сезоні шістнадцять разів! Чудо, нечуване у літописах тогочасних київських театрів. Наступного сезону була знову показана кремлівська Москва у трагедії «Смерть Іоанна Грозного» із Соловцовим у ролі Грозного, а ще через рік творчий подвиг над створенням трилогії був блискуче продовжений виставою «Цар Федір».

Театр Соловцова виявився першим театром, включаючи сюди й імператорські та всі великі провінційні театри Росії, який показав на своїй сцені всю трилогію – справжню перлину російської історичної драматургії.

До таких же визначних подій у житті театру треба віднести постановку народної трагедії Л. Толстого «Влада темряви», здійснену того ж року, коли було поставлено «Царя Бориса». Попередньо була споряджена спеціальна експедиція, на чолі з художником Реджіо, в глухе тульське село. Звідти було привезено і замальовки характерних персонажів, і зразки одягу, і кілька народних обрядових пісень... Усе це знайшло своє застосування у виставі. Враження від нього було приголомшливе. Щоправда, не обійшлося без деяких натуралістичних захоплень, яких, як відомо, не уникнув і Московський художній театр. Зіграно п'єсу було чудово: страшне в житті, силою акторського мистецтва, було доведено до висот трагічно-прекрасного.

Дивовижний був Киселевський у ролі Мітрича. Втім, цей актор був завжди дивовижний. І в «Лісі» у ролі Нещасливцева, і в «Старому пані», і під суворою чернечою рясою Лупа Клешніна в тому ж неперевершеному «Царі Борисі» і в «Старих холостяках» – адже й трагіку іноді хочеться й самому посміятися та посмішити добрим, світлим сміхом публіку. Цього не цурався і Роцин, виступаючи зрідка в таких дрібницях, як «Мебльовані кімнати» Корольова і не передчуваючи, що в «Мебльованих кімнатах» Познякова, біля Золотих Воріт, де скромно проживав цей великий артист, його чатує куля напівбожевільного ревнивця, бездарного художника Малова.

8 січня 1899 р. Київ був схвилюваний фатальним звісткою про загибель Роцина, а 10 січня величезний натовп, який складався переважно з молоді, проводжав свого улюбленого артиста на цвинтарі. Безглузда смерть Інсарова лише одна зі сторінок літопису про трагічну долю багатьох провінційних акторів, які приголомшили глядачів своїм величезним талантом. На його письмовому столі лежав томик Шекспіра, розгорнутий на монолозі Гамлета, поцяткований на полях всякими позначками. Слова «померти заснути» тричі підкреслено. Роцин готувався до майбутнього бенефісу. На жаль, цього Гамлета кияни не побачили. Артисту було лише 38 років – роки розквіту величезного, неповторного таланту. З ним помер, і Борис і Чацький. Ні того, ні іншого, рівного Роцинському, Київ вже не бачив.

Над Соловцовським театром згустилися чорні хмари. Убитий Роцин, помер Чужбінов, чудовий комік, помер Киселовський, промайнув як метеор Анчаров-Ельстон, артист надзвичайного ліричного обдарування і такої ж надзвичайної краси. У романтичній п'єсі Ростана «Принцеса Мрія» здавалося що перед глядачем ожила картинка старого італійського майстра – такі прекрасні були Анчаров у ролі Бертрана і тендітна, ніжна Морська – принцеса Мрія. Але хто міг подумати, що стара, як каже в Гамлеті могильник, занесла свою косу над головою самого Миколи Миколайовича Соловцова, який був сповнений творчої енергії, пожинав заслужені лаври в

побутових ролях улюбленого театром Островського і тепер уже захоплювався Чеховим! Вони були старі друзі. Соловцову, присвятив на зорі своєї драматургічної діяльності Антон Павлович Чехов свого «Ведмеда», якого Соловцов грав незвичайно! Київський театр вже показав «Дядю Ваню», «Іванова», і «Трьох сестер».

10 січня 1902 р. київська громадськість і театр готувалися гідно відсвяткувати цей перший ювілей. Десятирічний раз розумною творчою роботою Соловцов та його соратники заслужили право на свято. Театр завоював собі право на повагу та любов. Успіх «Трьох сестер» як би завершив сходження до творчих висот, звідки розкривалися нові, широкі перспективи. Ці перспективи здавалися ще цікавішими і тому, що з осені 1898 р. театр перейшов у нове приміщення (де тепер академічний театр ім. Івана Франка), яке і за своїм зовнішнім виглядом і технічним обладнанням не могло йти в порівнянні з застарілим театром Бергоньє.

У наміченому репертуарі було кілька великих назв європейської і російської класичної драматургії. І раптом страшна звістка. Сьогодні в Одесі після тяжкої хвороби помер директор Київського драматичного театру Соловцов. Звістка приголомшила всіх своєю несподіванкою. Через декілька днів труну з прахом Соловцова було привезено до Києва. А ще за два дні театральний Київ ховав свого улюбленого артиста, чудового режисера та громадського діяча, засновника Київського драматичного театру, незабутнього Миколая Миколайовича Соловцова.

Після смерті М. М. Соловцова «справа» перейшла до рук його дружини Марії Михайлівни Глібової. Хороша актриса, давня улюблениця київської публіки, особливо після запаморочливого успіху в пародії Сарду «Мадам Сан-Жен», де вона в живих, яскравих фарбах зображала паризьку прачку, що перемогла Наполеона своєю жвавістю і красою, раптом, волею долі, мала взяти кермо правління величезної «справи» і з актриси перетворитися на директорку театру. Роль ця була для неї новою, та й суфлери виявилися ненадійними. Вона за порадою своїх товаришів, яким важко було бачити, як

знизився господарський та художній рівень театру, відмовилася від антрепризи. Утворилося «Товариство артистів театру Соловцова», але й це не допомогло. Від великих постановок, які вимагали й художнього керівництва та серйозних попередніх витрат, довелося відмовитись. Але глядач уже був привчений до «Словцівських постановок». Товариство не мало таких можливостей, а, можливо, і не хотіло йти на великі витрати. Так чи інакше, після низки експериментів, доволі невдалих, довелося звернутися до «капіталу» і пошукати відповідного господаря. У складі соловцовської трупи був актор із багатой родини фабрикантів – І. Е. Дуван Торцов, він зважився взяти на свої плечі важку справу антрепризи. Вибір було зроблено вдало. Антреприза Дуван-Торцова, що тривала близько восьми років, якщо й не досягла соловцовських висот, то принаймні не упустила славної справи рівня зауряд-провінційних театрів. Дуван-Торцов вірив у актора і розумів необхідність авторитетного, розумного, досвідченого режисера.

Щастя йому посміхалося. В особі К. А. Марджанова він знайшов цілком відповідного режисера та художнього керівника, а у відношенні трупи – до нього перейшла чудова спадщина у вигляді основного соловцовського складу. Потрібні були лише невеликі зміни та доповнення. Це називалося тоді «освіжити трупу» і було у звичаї наших театрів, не без користі для справи та для актора.

Перед київським глядачем пройшло багато цікавих обдарувань, про які і зараз можна згадати із задоволенням. Чарівні очі, одухотворене обличчя Юрєнєвої,. Такою вона показала себе і в «Чайці» і в «Дзвоні, що потонув. До серця прийшовся киянам запрошений на ролі «перших коханців молодий, темпераментний Орлов Чужбінін. Дебютуючи за традицією в ролі Чацького, він звичайно, змусив згадати про іншого, незмірно глибшого, справжнього Чацького-декабриста, якого ми втратили в особі незрівнянного Рощина-Інсарова. Але в Царі Федорі він підкупував своїм тихим сумом і мав великий заслужений успіх. Хвилював він і в Незнамові та в Жадові.

У цей час у складі соловцовської трупи з'явився чудовий артист Сергій Іванович Горелов. Можливо, я порушую хронологію, але за законом контрастів, кажучи про соковите, здорове, обдарування Орлова-Чужбініна, мимоволі згадуєш про своєрідне, трагічне обдарування. Він був прекрасний у своїй глибокій, тужливій скорботі, в яку змушував вірити, і не тільки вірити, але й змушував переживати чуйного глядача. Блідолиций, з сумним поглядом своїх лише зрідка спалахуючих очей, він примушував тремтіти всіх глядачів. Його ліра не була багатострунною. Можливо, це була навіть не ліра, а тужлива сопілка.

1.2 Післяреволюційний театр

Лютнева революція застала російський театр у Києві у стані глибокої репертуарної кризи. Безідейні п'єси Урванцова та Сургучова, ад'юльтерні драми, салонні комедії, перекладні п'єси з домішкою колоніальної екзотики – таким був репертуар більшості провінційних театрів до 1917 року. Лише Зрідка зустрічалися в ньому вистави російської та західноєвропейської класики, які зазвичай не робили зборів і зобов'язані своєю появою лише наполегливому бажанню кращих акторів зіграти, хоча б у свій бенефіс, справжню роль. Лютнева революція нічого, звісно, не змінила у долі театру. Значні зрушення у театральному житті Києва відбулися лише на початку 1919 р., після вигнання німецьких та петлюрівських банд.

Сезони 1917-18 та 1918-19 рр. по суті, нічим не відрізнялися від попередніх. Після чотирирічного терміну орендного договору М. М. Синельникова на соловцовський театр, з осені 1917 р. відновилася діяльність дирекції Дуван-Торцова. Здібний актор, який розпочав свою акторську діяльність ще в трупі Соловцова, а згодом працював у Московському художньому театрі та в його другій студії. Дуван-Торцов був переконаним шанувальником системи Станіславського, мріяв про створення у Києві театру, вірного принципам художників, і був захоплений ідеєю при театрі студії. Однак реальна обстановка цього періоду, залежність театру від тієї частини публіки, яка скуповувала ложі та партер і неминуче навіювала театру свій смак. Нарешті дуже різке падіння зборів призвели до того, що репертуар все більше засмічився другосортними п'єсами. Прем'єри йшли одна за одною. Кількість репетицій на п'єсу не перевищувала п'яти-шістьох. Вибір безідейної та нецікавої п'єси Урванцова – «Благодать» для відкриття першого сезону одразу визначив шлях театру. Тим часом, трупа, хоч і ослаблена відходом з Києва слідом за Н. Н. Синельниковим кількох чудових акторів, залишалася досить сильною,

особливо у сезоні 1918 р., коли вона поповнилася декількома хорошими майстрами.

За два зимові сезони було поставлено понад 60 п'єс – кількість, що перевищує десятирічний репертуарний план великого сучасного театру. Афіша рясніла назвами п'єс, які не залишили і сліду в драматургічному спадку. Тим не менш, низка вистав з високої майстерності виконання безсумнівно заслуговувала на увагу. Це були переважно вистави російської класики: «Живий труп» Толстого в постановці М. А. Смурського з Сосніним – Протасовим і Чаруською – Машею, «вечір старовинних водевілей», у яких засяяло яскраве обдарування молодого Олексієвою-Месхієвою («Дочка російського актора»), «Горе від розуму» Грибоєдова, що йшло у відкриття сезону 1918-19 р. (Чацький – Соснін, Фамусов – Дуван, Скалозуб – Булатов, Репетилів – Яковлев, Ліза – Олексієва-Месхієва), «Вишневий сад» Чехова (Раневська – Наблоцька, Гаєв – Булатов, Лопахін – Смурський, Трофімов – Соснін, Єпіходов – Кузнєцов, Аня – Олексієва-Месхієва), «Ревізор» Гоголя (Хлестаков – Кузнєцов, Городничий – Дуван), «Безвини винні» Островського (Пасха, Кузнєцов – Шмага, Соснін – Незнамов). Згадується хвилюючий образ Вікторії, створений В. Л. Юренєвою (інсценування повісті «Вікторія»), а також раніше нею зіграні Катерина Іванівна в однойменній п'єсі Л. Андрєєва та Олена Миколаївна («Ревність» Арцибашева). Обидві ці ролі Юренєва грала у своїй, одній властивій та неповторній манері.

Подією театрального життя Києва в 1918 р. була постановка п'єси Мережковського «Павло І», яка раніше була під цензурною заборонаю. На відміну від решти вистав, підготовці «Павла І» було приділено значну увагу. На цю п'єсу було дано 15 репетицій, були зроблені нові декорації, пошиті нові костюми. Вистава виправдала надії, що покладалися на неї – вона витримала понад сорок показів (таке явище в Києві небувало) і залишилась в репертуарі театру протягом ряду сезонів. Ретельна постановка (режисер С. В. Стренковський), історично вірне оформлення (художник Н. В. Ігнат'єв), гарне виконання основних ролей, особливо ролі

Павла Сосніним, забезпечили виставу успіх у глядачів та преси. Проте вистава цікавить, головним чином, за тією реакції, яку він викликав у залі для глядачів. Мабуть, це була єдина на той час вистава, на якій у залі для глядачів вирували нерозумні політичні пристрасті. Особливо це виявлялося в сцені гвардійської змови в п'ятій картині, коли революційні монологи Мордвінова («... що залишаємо ми селянству? Те, чого відібрати не можемо – повітря!») зустрічали захопленням у демократичного глядача верхніх ярусів за явної ворожості буржуазної публіки партера та лож, а монархічні репліки Талізїна, що викликали схвалення партера, покривалися ураганим свистом зверху.

Згодом, восени 1918 р., після відвідин вистави гетьманом Скоропадським, екземпляр п'ятої картини був принесений в його канцелярію і повернутий, поцяткований цензорськими купюрами, що вихолощували весь зміст п'ятої картини і зовсім заборонили сцену «царевбивство» виставу довелось зняти з репертуару, але не на довго – дні гетьманської держави вже були пораховані. На момент встановлення у Києві радянської влади театр виявився фактично без репертуару. З поточних вистав залишилися лише «На дні» Горького, «Ревізор» Гоголя. «Павло в Мережковському» і – «Дні нашого життя» Л. Андрєєва.

Приватна антреприза не могла забезпечити вирішення тих грандіозних завдань, які поставила перед театром революція. Після закінчення зимового сезону театр перейшов до товариства акторів, і потім був націоналізований. Почалася нова ера історії київських театрів.

15 березня 1919 р., за постановою Київського губревкому, три основні київські театри – оперний, соловцівський та український драматичний були націоналізовані. Соловцовський театр було перейменовано, на Другий драматичний театр УРСР ім. Ленїна. Керівник театру був режисер К. А. Марджанов, ім'я якого нині носить один із найкращих драматичних театрів Грузії. Щира відданість ідеям революції, велика культура, яскраве режисерське обдарування, невичерпна творча фантазія та бурхливий

темперамент Марджанова – були тими цінними якостями, які допомогли йому захопити весь колектив та створити за короткий період літа 1919 р. три значні вистави. Серед них перше місце по праву належить виставі «Овече джерело» («Фуенте Овехуна») Лопе-де-Вега, здійсненій Марджановим у творчій співдружності з молодим тоді художником Ісааком Рабіновичем. Змінивши текст п'єси в тій частині, де королівська влада зображалася як захисниця селянської маси від насильства і свавілля феодалів, Марджанов створив хвилюючу виставу про народ, який повстав проти тиранів. Монолог Лауренсії, що мстить за своє безчестя жорстокому Командору, зазвучав як призовний клич до боротьби за свободу.

Влітку 1919 р., коли навколо Києва стискалося кільце ворожих армій та банд, вистава «Фуенте-Овехуна» піднімала маси на боротьбу за завоювання революції, та мав велике мобілізуюче значення. Не випадково військово командування найчастіше посилало військові частини на цю виставу безпосередньо перед їх відправкою на фронт. Заражаюча життєрадістю та вірою у перемогу народу, надзвичайна яскравість фарб і емоційна насиченість вистави справляли незабутнє враження і служили чудовою зарядкою для бійців, які йшли боротися за свободу народу. У виставі були зайняті найбільші майстри театру (Юренева – Лауренсія, Кузнецов і Юр. Яковлев – Естован, Соснін-Фрондозо, Світловидів-Менго, Смурський і Булатов – Командор), проте героями вистави були не вони, а маса, народ. Поставлений в умовно-реалістичному плані, вистава була революційною як за змістом, так і по формі. Замість звичайної на той час зміни павільйонів та екстер'єру, вся вистава йшла в одній установці. Сцена була площа іспанського містечка. Ліворуч від глядачів височіли дві великі круглі вежі з конусоподібними дахами, в глибині висів задник, що зображував ландшафт, написаний в умовній манері. Права частина сцени по діагоналі була зайнята другою маленькою сценою з розсувною парчевою завісою. На ній розігрувалися картини у покоях короля, магістра та Командора. На відміну від лівої частини, де домінувала охра, що давала відчуття розпеченої спекою

землі, на якій у поті чола трудяться селяни Фузіті Овекуна, права частина сцени рясніла золотом і яскравими фарбами. Важливим компонентом вистави була музика В. Боцева. Масові сцени – народне гуляння, рада старих людей, повстання і сцена суду були поставлені Марджановим з величезною майстерністю і темпераментом. Сцена вбивства Командора органічно переростала в нестримну), майже божевільний танець про переможців (танець цей був поставлений М. М. Мордкіним) і закінчувалася своєрідним мітингом-перекличкою з залом для глядачів, куди через рампу мчав захоплений гімн перемоги. Як формою, так і змістом він був новим словом, і до того ж словом дуже значним. Марджанов дав блискучий приклад створення революційної вистави тих років. У сценічному рішенні вистави, у його оформленні, у використанні сценічного майданчика та побудові масових сцен, у широкому використанні музики Марджанов виявився справжнім новатором, художні прийоми якого згодом не раз були використані радянськими режисерами.

Вистава «Фуенте-Овехуна» ставилася на протязі всього літа майже щодня і багато разів переносилася в робочі клуби на околиці міста. Тоді кияни зустрічали на вулицях своєрідний караван: з возом із реквізитом, під звуки оркестру через все місто йшли актори у гримі та костюмах, щоб показати новому глядачеві улюблену виставу.

Після «Фуенте-Овехуна» несподіваним відступом від так вдало розпочатої театром суспільно-революційної лінії вдалася постановка «Саломеї» Уайльда (режисер Марджанов, художник Рабінович).

Після яскравого розквітку театру в марджанівський період, настали роки занепаду. Антреприза, що виникла з приходом денікінців, збанкрутували ще до відкриття сезону. Частина провідних акторів залишила Київ. Решта трупі організувалася в колектив і протягом цілого року у важких умовах продовжувала свою роботу. Збори помітно знизилися, прем'єри почастишали. На рекламних щитах театру, які замінили відсутні афіші,

замайоріли найменування п'єс, витягнутих з архіву минулих сезонів і нашвидкуруч відновлених.

У жовтні 1920 р. театр перейшов у відання Губполітпросвіту. Звільнення театру від необхідності орієнтуватися на касу справило свій позитивний вплив на вибір репертуару і ретельнішу його підготовку, проте склад трупи залишався неповним, а режисура, за винятком одного лише А. Ф. Лундіна, була явно нездатна створити вистави, що піднімаються над середнім рівнем.

З вистав цих двох сезонів слід відзначити перші досліди постановки єдиних тоді радянських п'єс А. В. Луначарського («Слюсар і канцлер», «Олівер Кромвель»), а також окремі вистави за участю М. М. Сосніна, Н. А. Світловидова, М. І. Жвірбліс. Обмежені розміри цього нарису не дають можливості докладніше зупинитися на окремих виставах і згадати про велику групу акторів, які чесно й самовіддано служили театру у ті важкі роки. Їхній праці, так само як і бездоганній роботі чудового технічного персоналу, у значній своїй частині ще соловцовського, театр зобов'язаний збереженням своїх найкращих традицій та багаторічної культури.

При переході країни до нової економічної політики, в 1922 р. театр було передано новоприватній антрепризі, що проіснувала чотири роки. Незважаючи на значно поповнений склад трупи, в якому за чотири роки перебували Н. Н. Ходотов, Е. М. Вольф-Ізраель, Л. С. Самборська, З. Н. Зорич, В. В. Черневський, А. І. Зражевський, В. Л. Юренєва, А. М. Адашев, Н. І. Собољшиков-Самарін, М. К. Висоцький, а також починали тоді свій театральний шлях Д. В. Зеркалова, О. П. Казіко М. П. Болдуман, Г. А. Яніковський, Б. К. Офенгейм і що закінчила в 1924 р. студію театру і добржанська, – останні роки приватної антрепризи характеризувалися деградацією театру, зниженням його ідейного та художнього рівня, відвертою орієнтацією на касу, на міщанського глядача.

Симптоматичним явищем цих років була система гастролей, які давали значні доходи господарям театру. Вистави за участю таких великих артистів,

як С. Л. Кузнєцов, Є. А. Полевицька, незрівнянний В. Н. Давидов, П. Н. Орленєв, Н. М. Радін та І. Н. Співцов збирали повні збори, залишали яскраве враження від гри гастролерів, але різко відбивалися на загальному рівні театру і неминуче вели до репертуарної анархії.

Влітку 1924 року приміщення театру було передано українському театру «Березіль» (нині Харківський театр ім. Шевченка), а російська драма була переведена в стару будівлю колишнього театру Бергоньє, де в 1891 р. М. М. Соловцов започаткував постійний російський театр у Києві. Частина старих технічних і адміністративних працівників, які протягом 25-ти років незмінно працювали в соловцовському театрі і вклали багато праці та майстерності у створення його матеріальної частини, не захотіли розлучитися з улюбленим будинком і перейшли в театр «Березіль» Інші пішли за російським театром і склали ядро його технічних кадрів. У 1926 році російський театр був знову державним, цього разу вже назавжди. Почався шлях становлення російського державного театру в Києві.

1.3 Київський державний російський театр

Ліквідація приватної антрепризи була сприйнята радянською громадськістю Києва як подія великого політичного та культурного значення. У численних привітаннях, отриманих театром, у виступах на урочистому засіданні, присвяченому відкриттю театру, наголошувалося, що від театру чекають рішучого повороту до сучасної теми, різкого підвищення ідейного та художнього рівня вистав, наближення до робочих мас та трудових інтелігентів. Тим часом знову організований театр перебував у важких умовах. За роки приватної антрепризи, що насаджувала гастрольну систему, глядач погано відвідував так звані рядові вистави. Потрібно було розпочати тривалу та систематичну роботу із залученням нового глядача до театру. Фінансова база театру, створеного на засадах повної самоокупності, визначалася лише доходами від зборів і отже, залежність театру від каси збереглася.

У розпорядженні театру не було також скільки-небудь придатного театрального майна, оскільки приватна антреприза його накопичувала і залишила костюмерні, декораційні і реквізиторські склади майже порожніми. Сама будівля театру, перебудована в 70-х роках минулого століття, потребувала докорінної реконструкції, яку вдалося здійснити лише набагато пізніше.

Нарешті, великі труднощі стояли перед театром також у вирішенні репертуарної проблеми, бо радянська драматургія на час організації театру перебувала ще в ранній стадії свого розвитку. Завдання, що стояли перед театром, не могли, звичайно, бути вирішені одразу. Для цього були потрібні роки напруженої праці всього колективу театру. І тепер, оглядаючи пройдений театром шлях, бачиш, що шлях цей був важкий. Були на цьому шляху підйоми та спуски, досягнення та помилки, перемоги та невдачі. Лише небагато з тих, хто брав участь у створенні театру, пройшли з ним увесь його двадцятирічний шлях, однак, у тому, що до свого ювілею театр прийшов у стані творчої зрілості, є значна частка заслуг і тих, хто клав першу цеглу в

основу театру, і тих, хто прийшов до нього хоч і значно пізніше, але своєю працею та талантом сприяв його творчому зростанню.

Процес розвитку театру у першому десятилітті ускладнювався частою зміною керівництва і великій у зв'язку з цим плинністю творчого складу, переважно його провідної частини.

Організацію театру було доручено С. О. Вольфу та І. М. Гарольду. Художнє керівництво протягом перших двох років здійснював заслужений артист РСФСР П. А. Рудін – досвідчений і здібний провінційний режисер. Значну допомогу у першому сезоні йому надавав відомий радянський театрознавець, автор низки робіт з історії російського театру Ю. В. Соколов, який поєднував обов'язки завідувача літературної частини та чергового режисера. Перший творчий склад КМ РДТ був невеликий: з акторів, які раніше працювали в Києві, залишилися: Н. А. Світловидов. Г. С. Долгів. М. П. Болдуман, П. М. Пастушков, Г. А. Яніковський, В. Н. Львович. Е. М. Маркова, та М. Ф. Чужбинова – ветеран солонцовського театру. Знову вступили в трупу В. Ф. Драга, відтоді незмінно залишається у складі театру, М. М. Рибніков, З. М. Волховська. Р. Г. Данилевська, Н. А. Покровський, С. В. Юренєв та інші. Крім того, у складі театру була значна група талановитої молоді, переважно зі складу тих, хто закінчив студію театру. Наступного сезону трупа поповнилася С. І. Дніпровим. Л. І. Добржанської та іншими. Художником театру протягом двох перших сезонів був Г. П. Руді. Музичною частиною відав І. А. Віленський.

Відкриття театру відбулося 15 жовтня 1926 року п'єсою Б. Романова «Кінець» Криворильська. Вибір для першої вистави п'єси про комсомольську молодь і про її боротьбу за новий побут, нове життя став декларацією театру про взятий ним курс. Відтепер радянська тема стає основою репертуарної лінії театру. Нехай протягом перших сезонів, поряд з радянськими п'єсами, репертуар містить ще багато другосортних дрібно буржуазних п'єс, нехай далеко не всі радянські п'єси, поставлені театром, були художньо зрілими та ідейно повноцінними, проте орієнтація на радянську драматургію, як

стрижневу, залишиться незмінною протягом усього шляху театру та визначить його суспільно-політичну та творчу особу.

Перша вистава театру, актуальна за змістом, була цікавою і своїм оформленням. П'єса, що складається з численних епізодів, дала можливість художнику Руді виявити свою надзвичайну винахідливість у миттєвих видозмінах сценічного майданчика. У своїх конструктивно-реалістичних рішеннях оформлення Руді зазвичай знаходив єдину установку для всієї вистави, що легко видозмінювалася і давала режисеру великий простір для побудови мізансцен Технічно-декоративних трюків, найчастіше ставали самоціллю талановитого художника, затуляючи основне завдання оформлення Вистави, яка іноді виявлялася відірванною від самої п'єси. У Виставі «Кінець Криворильська» прийоми Руді були новими, а його оформлення лаконічним, виразним і відповідало матеріалу п'єси. Велика кількість епізодичних персонажів та місце, відведене у п'єсі Ромашова молоді, зумовили велику роботу у цій виставі молодих сил театру. У всіх відгуках преси відзначався успіх молодіжної сцени у комсомольському клубі: особливо відзначали молодих артистів О. Кузнецову. Є. Саламанову. А. Ячницького. У цій виставі розпочали свою театральну роботу М. Розін, Г. Лазарєв, тоді студенти, третього курсу студії, нині провідні актори театру.

Перша вистава була безперечним успіхом театру, проте протягом двох найближчих сезонів театр ще не зміг подолати ні дрібнобуржуазних тенденцій, що панували в роки непу в репертуарі багатьох театрів, і методів і практики роботи провінційного театру. Про це переконливо свідчать характер та кількість поставлених театром п'єс. Поряд з цілою низкою прохідних вистав, серед яких були і вистави російської та західноєвропейської класики, і радянські п'єси, і перекладні мелодрами та комедії, театр, крім «Кінця Криворильська», створив ще три значні вистави на тему про громадянську війну: «Кохання Ярова». Трьонєва. «Розлом» Б. Лавренєва, «Бронепоезд 14 69» Нд. Іванова. Вирішені в реалістичному плані, ці вистави завдяки високим драматургічними якостями самих п'єс і більш

детальній роботі над ними, театр підтвердив життєздатність творчого колективу.

З кінця 1928 року художнє керівництво театром перейшло до В. Б. Вільнера. Культурний та обдарований режисер. Вільнер вплинув на розвиток театру. Вибір репертуару став суворішим. Кількість постановок різко скоротилася, термін роботи над п'єсою значно збільшився. У центрі уваги режисера опинився актор Одночасно з Вільнером прийшов у театр як головний художник І. С. Федотов – вдумливий і серйозний майстер, художник великої культури, який тяжів за своїми творчими устремліннями до монументалізму, поєднаного з яскравою мальовничістю та декоративністю. Йому театр зобов'язаний не лише рядом чудових оформлень, а й за вивіщенням виробничої культури монтувально-технічної частини театру. Посилився також склад трупі в театрі прийшли Д. В. Зеркалова, С. О. Корнєв. Соснін.

З 22-х п'єс, поставлених у театрі за три роки керівництва Вільнера (1928-1931), російська класика, західно-європейська драматургія, були представлені лише чотирма виставами («Лихо від розуму». Гриб'єдова. «Неділя» за Л. Толстим, «Собор Парижської Богоматері» по Гюґо і «Людське стадо». Марґеріт). Інші 18 п'єс належали радянським авторам. Таке широке звернення до радянської драматургії дало театру можливість охопити більшість тем, що хвилювали радянського глядача.

Вперше на сцені з'явилися п'єси про класову боротьбу на селі та союз трудящих міста та села («Лють» Є. Яновського, «Аванґард» В. Катаєва). У ролі інтелігенції революції та соціалістичному будівництві. Про перевиховання старих фахівців («Темп». Поґодіна, «Вогненний міст». Ромашова, «Інженер Мерц» Нікуліна, «Людина з портфелем» Фаїко). З новою силою зазвучала зі сцени театру героїка громадянської війни («Перша кінна» Нд Вишневського).

Не всі поставлені театром вистави були рівноцінними як за драматургічними якостями п'єс, так і їх політичним звучанням, так і за

режисерським рішенням та акторським виконанням, проте серед них більше не було прохідних вистав.

Найбільш значними роботами театру з класики за цей період були «Лихо з розуму» і «Собор Паризької богоматері», а з радянських вистав – «Людина з портфелем», що порадувала рядом акторських удач («Дзеркалова»- Гюго, «Драга» – Ксенія Треперн, Юренєв – професор Андросов, Світлопі – Редуткін), «Лють», у рішенні якого ржисер і художник допустили, однак, зайвий натуралізм (у тій вистави преса відзначала Драгу – Марфа. Болдумана – Семен Дніпро Глоба. Гранатова – «Родька-хуліган»). «Перша кінна» участю Сосніна. Світловидова, Дніпрова, Болдумана. Ця вистава відзначена поглибленими пошуками форми, що відповідає своєрідності драматургічного матеріалу. Значна робота Вільнера з акторами справила безперечний вплив на творчі успіхи молодих артистів Добржанської. Болдумана. Розіна, Лазарева, Червінського, Баглен, Чистякова, Турейїної, Саламанової, Шерберг та Пільдона, які вирости за ці роки у кваліфікованих акторів.

1931 року відбулися значні зміни у провідному складі. Пішов Вільнер, пішла група провідних акторів. Але замість тих, що пішли, прийшли Олександра Семенова, Голубинський, Терехов, Киянський та інших. Художнім керівником театру запросили У. Неллі. Закінчивши у 1919 році студію Київського театру та розпочав свою режисерську роботу на початку 20-х років. Неллі належав до тих режисерів радянського покоління, погляди і смаки яких формувалися в бурхливий період театрального Жовтня.

Під керівництвом Неллі театр продовжував лінію затвердження у репертуарі радянської драматургії та досяг у здійсненні радянських вистав нових успіхів. Вистави «Страх Афіногенова (художник Федотов). Оптимістична трагедія В. Вишневського (художники Фрадкіна та Вишневецька, композитор Лятошинський). «Мій друг» Погодіна (художник Федотов, композитор Бенц), як за їх ідейно-політичною спрямованістю, так і за високими формальними достоїнствами, повинні бути віднесені до

найбільш значних радянських вистав театру. Залишаючись реалістичними у своїй основі. Ці вистави, однак, свідчили про пошуки театром форми, найбільш виразної для розкриття внутрішнього змісту цих п'єс і не були вільні від окремих проявів формалізму (скошений майданчик у «моєму приятелю», що зображував у плані цифру 5, повинен був символізувати п'ятирічку, підйомна арка в «Оптимистичній трагедії» була вкрай умовна і т. д.) Обидві ці вистави були насичені музикою, що становила їх важливий компонент. Успіху перерахованих вистав сприяла також низка значних виконавських досягнень.

Сміливе висування молоді, характерне для цього періоду роботи, виявилось й у залученні до театру молодих українських драматургів. Протягом 1931 – 33 рр. театром було здійснено три вистави молодих тоді авторів: «Заслужений кухар» («Фіолетова щука») – комедія А. Корнейчука, «Два світу» Ю. Мокреєва, «Руйнування» – Д. Уріна. Поряд із роботою над радянськими п'єсами, театр цілком закономірно звернувся і до класики, перед якою він був у боргу.

Були поставлені «Таланти і шанувальники» А. Н. Островського та «Підступність і любов» за Ф. Шіллером. Однак своєрідний метод освоєння класичної спадщини, за ключав повній переробці авторського тексту або шляхом вмонтування в текст п'єси сцен, запозичених з інших п'єс того ж автора («Таланти і шанувальники»), або шляхом прямого дописування, цілих картин із запровадженням нових персонажів («Підступність і любов»), призвело до спотворення цих класичних творів. Обидві вистави були порочними по суті, незважаючи на окремі формальні режисерські та виконавчі досягнення Театр та його художній керівник зрозуміли свої помилки. Про це свідчать нові Горьківські вистави театру, поставлені В. Неллі у 1933-34 роках.

Переїзд столиці України до Києва, поставив перед російським театром, покликаним стати столичним, нові, більш відповідальні завдання. Виникла думка про посилення творчого контакту з провідними театрами Союзу. Вибір

припав на Державний академічний Малий театр СРСР, дирекція якого запропонувала на посаду художнього керівника одного зі своїх режисерів – Л. М. Прозоровського.

Л. М. Прозоровський розглядав свою роботу в київському театрі як виконання шефства Малого театру і протягом двох сезонів свого керівництва вів київський театр шляхом перетворення його на іногородню Філію Малого театру. Декларувавши у ряді статей твердий намір створити оригінальний репертуар та сприяти придбанню театром своєї творчої особи.

Прозоровський практично став на шлях прямого дублювання репертуару Малого театру. З шести основних вистав, поставлених протягом сезонів 1934 – 35 рр., п'ять вистав були запозичені з репертуару Малого театру, причому чотири з них були поставлені тими ж режисерами, які ставили їх на сцені Малого театру, а в одному випадку, було навіть використано старе оформлення вистави, доставлене до Києва з Москви.

Напрямок роботи київського театру таким шляхом не міг принести позитивних результатів. Високі достоїнства вистав Малого театру не відокремлені від майстерності його чудових акторів; київська трупа таким творчим складом не мала. Будучи зберігачем кращих традицій російського сценічного реалізму, Малий театр завжди був головним чином театром російського класичного репертуару; основною репертуарною лінією київського театру на всьому протязі його існування незмінно була радянська драматургія. Систематичне дублювання київським театром репертуару Малого театру неминуче мало повести до втрати своєї творчої особи, до того ж значно погіршене видання вистав Малого театру.

За період роботи Прозоровського театром були здійснені лише дві варті уваги радянських вистави. Міжнародна обстановка, прихід фашистів до влади у Німеччині, що віщував неминучість нової військової агресії у Європі, висунули перед радянською літературою та театром оборонну тему, тему радянського патріотизму, героїзму радянських людей. Цим темам були присвячені вистави «Бійці ». Ромашова та «Слава» В. Гусена. У виставі

«Бійці» (постановка Прозоровського, оформлення Арапова) на сцені театру вперше широко була показана Армія період зміцнення її бойової сили. У цьому полягало значення вистави «Бійці», яка мала заслужений успіх і витримала 93 вистави.

Виконавчий склад показав свою збільшену майстерність: Киянський (камкор Гулін). Розін (комдив Берг), Баглей (почштабу Ленчицький) створили нові та переконливі образи настільки різних за своїм характером та життєвим шляхом командирів Червоної Армії. Вистава була добре оформлена (виразні фрагменти на тлі чорного оксамиту і строга рамка вистави, що підкреслювала його внутрішню зібраність і чіткість).

Вистава «Слава» (постановка Прозоровського, оформлення Духновського) відзначена пресою як вистава акторських удач (Киянський, Значковський, Саламанова, Львович, Горська).

Позитивне значення для театру мали вистави російської класики, поставлені К. Хохловим: «Вовки та вівці» Островського та «Плоди освіти». Толстого. Робота з цим режисером принесла значну користь акторському складу і встановила міцні творчі зв'язки театру з Хохловим, які визначили його майбутній прихід до театру як художнього керівника. Вистава «Вовки та вівці» йшла в оформленні молодого художника М. І. Духновського, згодом автора низки вдалих оформлень до вистав театру, особливо майстерного та винахідливого в оформленні інтер'єрів. Як головний художник театру, він за останнє десятиліття не раз виявляв зразки самовідданої праці.

До періоду керівництва Прозоровського належить капітальна реконструкція будівлі театру, у здійсненні якої безперечна заслуга належить як йому, так і колишньому директору театру С. Л. Монастирському. В результаті цих робіт стара і необладнана будівля була перетворена на одну з найкращих театральних будівель України. Тим часом, творчий склад театру в ці роки значно збіднів: Ще в 1933 року пішов Світловидов, в 1934 року – Добржанська, в 1935 Семенова та низка інших. До літа 1936 року група потребувала сильного поповнення.

Після виходу з Прозорівського театру, зв'язок із малим театром порвався. Посада художнього керівника була доручена режисеру МХАТівської школи Б. І. Вершилову, головного режисера – Б. Н. Норду. До цього періоду відноситься прихід до Києва значної групи акторів, які поповнили склад театру, і утворили основне ядро його труп. У тому числі Л. П. Карташова, О. В. Смірнова, Є. Е. Опалова. В. І. Освецимський, М. Ф. Романов, В. М. Халатов та ряд інших. Пізніше до них приєдналися М. П. Стрелкова, Ю. С. Лавров, ще пізніше прийшли М. М. Білоусов і М. К. Висоцький: 1940 року повернувся як головний режисер В. Неллі.

З їхнім приходом театр здебільшого закінчив формування свого творчого складу. Нетривале керівництво Вершилова та Норда (1936-1937 рр.) пов'язане з початком роботи творчого складу над засвоєнням системи Станіславського, роботи, що отримала свій розвиток з приходом до театру Хохлова. У репертуарному плані цього періоду дві вистави обумовлені ювілейними датами: Пушкінський (постановка В. Н. Аксьонова та Ю. В. Недзвецького, оформлення М. Уманського) – до сторіччя з дня загибелі поета та «На березі Неви» К. Треньова – на честь двадцятиліття Жовтневої революції.

1936 пов'язаний з героїчною боротьбою іспанського народу за свою свободу. За цією боротьбою з хвилюванням стежив радянський народ і не випадково у пошуках п'єси для вистави західноєвропейської класики театр звернувся до іспанської драматургії, яка не з'являлася на сцені Київського театру з часів Марджанівської «Фуенте Овехуна». Вистава «Благочестива Марта Гірсоді Моліно (постановка Б. Норда, оформлення Л. Альшиця, музика В. Ширинського) має бути віднесена до кращих вистав західноєвропейської класики, як за його режисерським рішенням, так і за майстерністю основних виконавців.

Значно менш вдалим було звернення театру до сучасної Іспанії, головним чином через невисокі літературні якості п'єси («Алькасар» Мдівані). Невдала була і перша робота над історичним матеріалом

(«Повстання Омеляна Пугачова» К. Треньова, постановка Вершилова) як на вибір п'єси, що неправильно висвітлює пугачівський рух і особистість самого Пугачова, так і по режисерському рішенню вистави. Вистава не відрізнялася і особливою акторською майстерністю, за винятком виконання окремих епізодичних ролей (Карташова – Липака. Богдановський – Марій і Кармазіна – стара сина, яка проводитьжас.)

Проте, вже в наступній виставі на історичну тему («Порт Артур» Л. Нікуліна, постановка В. Аксьонова, оформлення М. Уманського) Театр на недосконалому драматургічному матеріалі створив виставу переконливо і схвильовано говорив про те, що російське самодержавство дійшло до ганебної поразки. У цій виставі була й низка безперечних акторських успіхів: Романов Горський, Долгов – Дідерікс. Розін – Вельямінов, Лазарєв – Танака, Кармазіна – Микитка. Халатов – Подушкин. Горбунів – Сенушкін.

Тема про героїчне минуле російського народу з новою силою зазвучала згодом у виставах «Фельдмаршал Кутузов»-Соловйова і «генерал Брусилов» Сельвінського. Ювілейна вистава «На березі Неви» К. Тренєва має бути віднесена до творчих перемог театру (постановка Вершилова, оформлення Уманського). У цій виставі, незважаючи на велику кількість дійових осіб, було досягнуто значної злагодженості ансамблю та надано гострі та виразні соціальні характеристики, завдяки чому вистава набула великої пізнавальної цінності. У п'єсі «На березі Неви» на сцені театру був вперше показаний образ Леніна, роботу над яким театр продовжив у «Кремлівських курантах». Лише одна з вистав цього періоду збереглася в повоєнному репертуарі театру «Діти сонця» Горького (постановка Норда, художник Альшиць). «Дев'ятирічний стаж» цієї вистави (прем'єра відбулася 25/IV 1937 р.), що пройшла понад 200 разів, достатньою мірою свідчить про його високі художні якості, якими він зобов'язаний як вдумливій роботі режисера, так і чудовому акторському виконанню більшості, насамперед, натхненної гри Романова (Протасов).

Весною 1938 року художнє керівництво перейшло до Хохлова. З його приходом починається нове піднесення театру. Учень А. П. Ленського і К. С. Станіславського, який працював як актор, а потім режисера в найбільших театрах країни. Хохлов приніс в театр високу культуру, сувору вимогливість художника та неупинний пошук сценічної правди. Режисерська робота Хохлова, нерозривно пов'язана з педагогічним процесом виховання актора, призвела до підвищення акторської майстерності та досягнення, стрункості ансамблю.

Останні передвоєнні роки були роками розквіту театру як з боку художньої, так і організаційно-господарської. По-останньому значною мірою сприяла діяльність директора РС Латинського, який здійснює керівництво театром з 1938 р.

Початок роботи Хохлова ознаменований постановкою «Кам'яний Господар» Лесі Українки-вистава, яка завоювала театру право носити ім'я великої доньки українського народу (художник вистави О. Г. Петрицький, композитор М. А. Гозенпуд). Посиливши увагу театру до вітчизняної класики та правильному її сценічному втіленню, про що свідчать вистави: «Зикові» (постановка Хохлова, оформлення Уманського), «Дворянське гніздо» (постановка Хохлова, оформлення Уманського, музика Шапоріна), «Живий труп» (за постановкою В. Неллі, художник Духновський, музика Сандлера), - Хохлов зберіг, однак, за радянською драматургією її чільне місце у репертуарі театру.

З радянських вистав довоєнного періоду насамперед треба відзначити «Прості серця» Паустовського (постановка Хохлова. Оформлення Уманського). Ліризм, витонченість режисерського малюнка, м'які акварельні фарби цієї вистави, гармонія всіх його компонентів роблять його цікавим етапом на творчому шляху театру. Нової якості досягло тут акторське виконання. Образи створені Лавровим (Гарт), Халатовим (Димченко). Значковським (Жора), Лазарєвим (Юнге), Милославським (командир

корабля), Шерберг (Барабулька), відзначені глибоким проникненням у внутрішній світ героїв п'єси та граничною чіткістю зовнішнього малюнка.

Фельдмаршал Кутузов. В. Соловйова (за становою Хохлова, оформлення Уманського, музика Лятошинського, режисери Соколов і Карасьов) – вистава високого героїко-романтичного звучання, досягнутого на реалістичній основі. Збагачена низкою формальних прийомів та режисерських знахідок, ця вистава показала, що театр дозрів для роботи над великими історичними полотнами. Високої майстерності досягли Висоцький у виконанні ролі Кутузова, Романов – Багратіон, Мілославський-Наполеон, Розін – Рембо, Білоусов Олександр. Разом з тим, суттєвим недоліком вистави було виключення з неї партизанських сцен, що відображали народний рух 1812 року.

«Кремлівські куранти» Погодіна (за становищем В. Неллі, художник Федотов) були новою перемогою театру. Чудовий драматургічний матеріал п'єси дав театру можливість створити повноцінну виставу про геніального вождя пролетарської революції. Зберігаючи портретність великих образів, театр підійшов до їх сценічного втілення без зайвої фотографічності, звернувши увагу на внутрішній світ дійових осіб. Високу оцінку отримала робота Шейна над втіленням образу Леніна, Халатова (годинник). Киянського (Рибаків). Стрілкової та Литвинової (Маша). Опаловий (жебрак). Долгова (скептик). Однак, і в решті радянських вистав театр досяг значних успіхів, найчастіше на матеріалі недосконалих п'єс.

Так С. А. Майоров із Плакатної п'єси Шейніна «Генеральний консул» зробив переконливу виставу про радянський патріотизм. Крім вдалого рішення вистави режисером і художником (Духновським), вона була значною і завдяки роботі акторів, які поглибили і пожвавили схематичні образи п'єс (Романов – Гоглідзе, Киянський – Жуков, Розін Сато, Лазарев – перекладач, Освецький – консул, Значковський – Штанге, Саламанова – дружина француза, Богданівський – губернатор). Політично необхідним і художньо переконливим була і друга вистава, поставлена Майоровим –

«Павло Греков», Ленча і Войтехова. Краснопільський, Милославський, Родін, Лазарєв, Мільтон та інші виконавці створили в ньому образи, що запам'ятовуються. Нова сценічна редакція «Розлому» Лавреньова (у постановці В. Неллі та оформленні Уманського), здійснена театром у перші роки його роботи, виявилася значнішою і яскравішою за колишню. На прикладі цих двох вистав, розділених десятиліттям, чітко видно творче та ідейно-політичне зростання театру.

У виставі «Машенька» А. Афіногенова (за постановкою В. Неллі, художник Духновський) театр подолав деякий сентименталізм п'єси. Смирнова. Стрелкова, Балієв, Шейн-Освітянський. Халатов і Киянський створили дружній ансамбль, який забезпечив успіх вистави. Повнокровне творче життя театру, працювало над «Маскарадом» до Лермонтовського ювілею, обірвала війна.

21 червня 1941 року йшла нова вистава – п'єса українського драматурга В. Суходольського «Хвала життя». Ніхто того вечора не припускав, що ця вистава була останньою у передвоєнному Києві і що вогні театру згасли тут на довгі та важкі три роки.

Пам'ятний 1941 рік. липень евакуація творчого складу. Серпень – розпорядження ВКІ про розміщення працівників театру ім. Лесі Українки іншими театрами східних районів СРСР. 1942, квітня – Рішення ЦК КП(б)У про відновлення театру. Листопад – збирання трупи в Караганді. Такий сухий перелік подій, що визначили долю театру. Протягом півтора року не переривався зв'язок між керівництвом та акторами, розсіяними містами.

Протягом півтора року колектив зберігав вірність улюбленому театру, виявляв волю його відновлення, проте, коли пізньої осені 1942 року у далеку Караганду почали з'їжджатися працівники театру, їх спочатку було небагато. У перші місяці роботи в Караганді, колектив налічував 30 осіб, у тому числі не більше ніж 17 акторів. Кожного, хто прибуває, зустрічали не тільки як старого друга, а й як бойове підкріплення, що приспів на виручку

до товаришів у критичну хвилину. Театр наполегливо збирав свої кадри, і на час повернення до Києва колектив був уже у повному складі.

Тяжкою втратою для театру була смерть П. Н. Зичковського, одного з основних творчих працівників театру, людини високих душевних якостей, актора яскравого комедійного обдарування. Він помер у Фрунзе 12 березня 1942, не доживши до відновлення театру, про який пристрасно мріяв.

Маленький колектив розпочав велику роботу. Репетирували, шили костюми, готували декорації. Швидко відновлювалися традиції громадської роботи, яка завжди займала почесне місце в житті театру. З перших же днів розпочалися концерти та виступи у шпиталях, на шахтах, у палацах культури, у маленькій радіостудії, робота у гуртках самодіяльності, лекції та доповіді, творча допомога молодому колективу Казахського театру.

За місяць відбулася перша зустріч колективу з глядачем, 25 грудня 1942 р. У день 25-річчя Радянської України театр організував великий вечір, присвячений її мистецтву. Було прочитане Хохловим, уривки з п'єс Лесі Українки та Корній-чука, вогняні слова Шевченка, вірші Рильського та Первомайського, Бажана та Тичини, що схвильовано пролунали в далекому Казахстанському місті, принесли туди ароматне неповторне дихання української землі. І в Караганді. серед безмежних казахських степів і, пізніше, у Грозному біля передгір'я Кавказу, колектив завжди усвідомлював, що він не тільки є російським театром, але незмінно залишається театром столиці України, театром, що носить славне ім'я Лесі Українки. І не випадково згодом грозненська газета, вітаючи театр із прибуттям до Грозного, а потім проводжаючи його до звільненого Києва озаглавила присвячені театру смуги: «Театр України, що бореться», «Театр переможної України».

21 січня 1943 р. театр розпочав свій сезон у Караганді відновленням вистави «Кремлівські куранти. Так, у дні, коли Україна нудилася у ворожому полоні, за багато сотень кілометрів від її кордонів знову почав працювати один з найбільших її театрів: Збирання трупи та поновлення роботи вимагало

не лише значних зусиль художнього керівника Хохлова, а й енергійної діяльності, активності адміністративно-керівного персоналу (директор театру Латинський, заступник директора Махновецького).

Театр було відроджено. Створений у 1926 році турботами партії та українського уряду, оточений упродовж своєї 15-річної до військової історії винятковою увагою та дружньою підтримкою партійних та радянських організацій, театр відтепер знову закликав до творчої, пропагандистської діяльності.

Першою новою роботою театру було «Нашествіє»-Л. Леонова. Режисер вистави Хохлов і колектив виконавців полюбили п'єсу, і це кохання принесло свої плоди. Мабуть, за весь час існування театру не було репетицій більш захоплюючих, суперечок більш пристрасних, ніж під час роботи над «Навалою», робота, що проводилася в маленькому «червоному куточку» готелю в зимові вечори, коли за вікном вирував карагандинський буряк, а радіо повідомляло радісні вісті про наступ Червоної Армії та її великі перемоги.

«Навала» була виставою схвильованою і пристрасною. Нехай поряд із безумовно правильним режисерським рішенням вистави загалом у ній були й спірні місця, зумовлені, втім, авторськими ремарками (гротеск у третьому акті), це не послаблювало ні політичного звучання вистави, ні його художньої цінності. Театр доніс до глядача силу ненависті радянських людей до фашистських загарбників. переконливо показав велич душі радянської людини. У цьому було ідейне значення вистави.

Перша зустріч театру з драматургією Леонова довела, що театр вміє читати цього чудового автора та опанував його мову. Образ Федора Таланова у виконанні Лаврова має бути визнаний однією з найкращих робіт цього талановитого артиста. Преса одностайно відзначала і в Караганді, і у Грозному, і згодом у Києві виконавців та інших ролей: Карташову – Демидіівну. Освецимського – Фаюніна, Висоцького та Розіна – доктора Таланова, Лазарева – Кокоришкіна.

Емоційної насиченості вистави сприяв трагічний колорит музики Л. М. Соковніна. Зустріч з цим талановитим композитором, який працює тепер як завідувач музичної частини, збагатила театр.

Незрівнянно менший, ніж наша цікавість, представляють дві інші роботи театру, здійснені в Караганді: «Чекай мене» Симонова (постановка В. Неллі, художник Духновський) і «Синя хусточка» Катаєва (постановка та оформлення Соколова). Проте, в обох виставах були цікаві режисерські знахідки та окремі акторські удачі (Карташова – бабуся, Шерберг – Валя, Долинська – Зоя, Чистяков-Солнцев, Кармазіна – Надя у «Синій хустці»; Лавров – Єрмолов. Око – Ліза, Халатов та Висоцький – Вайнштейн, Чернівець, Богданова – Марія Ігнатівна в «чекай мене»).

Чергову роботу театру було здійснено вже у Грозному. «Генерал Брусілов» І. Сельвінського, включений до репертуару не без вагань, що викликалися статичністю п'єси, належить поряд з Фельдмаршалом Кутузовим до кращих історических вистав театру на матеріалі історичної хроніки театру (постановка В. Неллі, художник Духновський) створив по-справжньому сучасну виставу, яка безпосередньо перегукувалася з подіями на фронті і виховувала волю до перемоги. Вона став улюбленою виставою військового глядача. Командування Північно-Кавказького округу рекомендувало всьому офіцерському складу відвідати її. Начальник гарнізону міста Грозного, полковник Прибуд писав: «Нам, військовим людям, особливо близька вистава «Генерал Брусілов».

Це справді народна військова вистава». Поєднавши дві останні картини в одну, з сценами Людендорфа і Брусілова, що чергуються в ній, постановник не тільки досяг динамічності фінальної сцени, а й підкреслив протиставлення математично-бездушної німецької військової доктрини творчій силі російського військового. Вирішення цієї картини було єдиним, що викликало суперечки у цій виставі, яка отримала одностайно високу оцінку. Одні вважали її помилковою, інші саме у цій сцені вбачали триумф постановника (Київська правда).

Надзвичайно виразним було оформлення Духновського. Його основою був монументальний триптих, увінчаний емблемами. Своєрідна триумфальна арка легко видозмінювалася шляхом заповнення її просвітів драпіруванням, вітражами та іншими деталями, що створювали абсолютно реалістичний інтер'єр.

Освецимський у центральній ролі Брусилова створив глибокий образ талановитого російського полководця, знайшовши скупі, але виразні засоби для характеристики його інтелектуальних та волевих якостей. Прекрасну галерею історичних портретів дали: Халатов – Цуріков, Висоцький Куропаткін, Чистяков – Еверт, Черні – Алексєєв, Розін – Микола П. Гранатов – Клембовський. Дуже цікавий образ ідеолога німецького імперіалізму та пруської воєнщини створив Лавров у ролі Людендорфа. Епізодична роль дружини Брусилова була чудово зіграна Драгою. Колоримен був Сунозов – вахмістр Ковальов.

«Пісня про чорноморців» Б. Лавренєва була обрана театром за відсутністю тоді іншої, більш глибокої та драматургічно зрілої п'єси про безсмертну оборону Севастополя. Проте, за всіх недоліків п'єси, її композиційної рихлості та схематичності образів, у ній є й низка переваг: ліризм і гарне знання побуту та буднів міста-герою. Театр (постановка Соколова, художник Духновський, композитор Соковнін) значною мірою подолав недоліки п'єси. Режисер і актори поглибили образи, написані автором, і створили хвилюючу виставу про героїзм радянських моряків.

У цитованому листі начальник Грозненського гарнізону підкреслював, що «... мужності та героїзму, безмежної відданості Батьківщині, вчить нас своїми незабутніми сценами та образами». Велике оборонне значення вистави відзначали і «Грозненські робітники», і «Правда України», та «Радянська Україна».

«Пісня про чорноморців» була останньою роботою театру в евакуації. Крім перчисельних радянських вистав у Караганді та Грозному, були відновлені з колишнього репертуару – «Живий труп» та «Діти сонця».

Єдиною новою роботою театру над класикою було «Весілля Кречинського» (режисер Соколов, художник Бернгард)

7 травня 1944 року грозненська громадськість тепло проводила театр до Києва. У спеціальному рішенні Облвиконкому та Обкому ВКП(б), у наказах по гарнізону, у резолюції зборів, представників громадських організацій міста відзначалися ідейно-політична насиченість та високий художній рівень вистав театру, правильність його репертуарної лінії, майстерність його творчого складу, «У дні коли Червона Армія билася за визволення України, – писав Герой Соціалістичної Праці В. А. Федоров, – коли літаки і танки, заправлені паливом, здобутим грозненськими нафтовиками, громили ворога, театр України, що бореться, прибув до нафтовиків Грозного і приніс красу радянського мистецтва».

2 липня 1944 р. виставою «Генерал Брусилов» Театр ім. Лесі Українки після трирічної перерви відновив свою роботу у Києві. Найкращою нагородою колективу, який відновив свій театр, було єдине задушливе визнання, що театр у випробуваннях, принесених війною, не тільки не втратив накопичені роками творчі цінності, але, навпаки, повернувся до рідного дому з новими ДОСЯГНЕННЯМИ.

Позаду роки евакуації, роки відновлення театру. Відгрімилі військові бурі. Відсвятковано перемогу. Настав період мирної праці. На повну потужність працює театр. До його колективу повернулися відсталі, влилися і нові сили. Повертаються актори-фронтовики (В. А. Дудецький, Н. В. Пітоєв, В. І. Маткий). У стінах театру залунали молоді голоси студентів відновленої студії. Кипить громадська робота. За трудовими днями на будівництві Хрещатика, які принесли театру перехідний Червоний Прапор і місце в «Книзі трудової слави України, відбулися концерти у шпиталях та військових частинах, на агітпунктах та виборчих дільницях, виїзди бригад для обслуговування радянських окупаційних армій, активне включення до суспільного життя. 93 працівники театру нагороджені медаллю «За доблесну працю у Вітчизняній війні 1941 – 45 рр.».

1941-1941 рр. «Місія містера Перкінса» А. Корнійчука, «Пігмаліон» Бернарда Шоу. «Офіцер флоту» А. Крона. «Одруження Белугіна» Островського та Соловйова, «Горе від розуму» Грибоєдова, «Дами та гусари» Фредро – нові роботи театру, добре відомі київському глядачеві.

Це день – день, ще не закінчений: йде робота над новою радянською п'єсою – «Пам'ятні зустрічі». Утевського, над новою сценічною редакцією «Кам'яного володаря» Лесі Українки. Завтрашній день – «Дванадцята ніч» Шекспіра, «Дядько Ваня Чехова», «Прибуткове місце» Островського, робота над новими образами героїв нашого часу.

Такий шлях театру за двадцять років. До двадцятирічного ювілею колектив приходить зі свідомістю виконаного перед народом обов'язку і в дні мирної праці, і в дні випробувань Великої Вітчизняної війни, коли вирішувалися долі Батьківщини та цивілізації. Увага, яким оточено мистецтво у нашій країні, умови, створені в Сталінську епоху за його розквіту, дають театру ім. Лесі Українки всі підстави для подальших успіхів.

1.4 Актуальні проблеми та пошуки театру на сучасному етапі

Після відходу К. Хохлова в театрі залишилися його товариші та соратники, залишався талановитий колектив. На повну силу працювали М. Романов, Ю. Лавров, Ст Халатов, Є. Опалова, М. Білоусов, О. Смирнова, М. Розін, Л. Карташова, А. Таршин, С. Петров, П. Киянський. З театральних інститутів Москви та Києва прийшла талановита молодь. Але все ж таки відхід Хохлова означав для театру більше, ніж втрату керівника. Він спричинив значні зміни, особливо у режисурі. Вселяло надії художнє керівництво М. Романова. Але він був перш за все артистом. Організаторських здібностей такого ж масштабу, як його артистичний дар, Романов не мав. На щастя, театр дбайливо зберігав свої найкращі традиції, прагнув зберегти свій творчий почерк і художню своєрідність, яка полягала в тому, що він був театром актора. У цьому, як зауважили історики театру, його гідності, звідси й деякі його недоліки. Переваги були очевидні. Недоліки згодом стали виразними. Широка популярність, якою користувався театр, зобов'язувала вирішувати тематику великого громадянського звучання, звертатися до масштабних проблем. Це не завжди тепер вдавалося. У самій трупі оголилися слабкі ланки – акторська основа, що стабілізувалася його «верхівка», виявилася недостатньо підкріпленою в «середині» і в молодіжній трупі театру. Такою була думка критики про театр наприкінці 50-х років, що дає підстави говорити про недоліки, деяка однобічність у підборі репертуару: провідною протягом кількох сезонів була тема вітчизняної інтелігенції, що, очевидно, диктувалося можливостями провідних майстрів театру.

І в той же час роки, що пішли за 1954-м, давали те кількісне накопичення майстерності, яке неминуче мало перейти в якісні нові творчі звершення.

«Адже ми зобов'язані,- писав у 1958 році М. Ф. Романов, ми будь-що повинні виправдати очікування глядача, збагатити його духовний

світ, змусити серце його битися прискорено, а розум – гостріше і глибше сприймати мудрість. У цьому одна з принципових відмінностей нашого радянського мистецтва, що виражає найсвітліші, найчистіші та найблагородніші ідеї сучасності».

Керував театром у роки (1954-1962) Романов вважав за необхідне ще більше згуртувати театральний організм як колектив однодумців, здатних як зберегти, так й збагатити кращі зразки класичної культури: вирішувати найскладніші проблеми часу у виставах глибокої думки і досконалих форм сценічної виразності. Він уявляв собі колектив, закоханий у драматургію А. Леонова з його складним і потужним реалізмом, з особливою глибиною душевного світу його героїв: таким він бачив театр А. Арбузова з його сценічною професійністю, чепурною майстерністю та темою тривожних шукань допитливої юності, темою молодості, чий підхід до зрілості, за словами того ж Романова, завжди в чомусь драматичний і гострий. Художній керівник мріяв про сучасні вистави, які мають бути виконані в великій ідеї і почуттів, високого польоту думки, життя людського духу.

Не всі ці побажання театром будуть реалізовані, не завжди театр знаходитиме і свого драматурга, і сили в собі, щоб зберегти, не розгубити в дорозі набуте раніше. І хоча театр прагнув широкого охоплення всіх життєвих явищ, намагався зазирнути у завтрашній день, передбачити прикмети цього «завтра» в характері художнього нашого сучасника, Літопис сучасності все ж таки не завжди належним чином втілювався на сцені. У ці роки прийшли на сцену п&apос;еси В. Розова, які зацікавили театр постановкою моральної, морально-етичної проблематики, п&apос;еси А. Арбузова та С. Альошина, які стверджують духовну красу радянської людини. Дещо пізніше театр звернеться до роману Л. Леонова "Російський ліс" і поставить його інсценування "Юність Полі Вихрової".

1965р. керівництво театром прийняв Ю. Лавров. Намічений ним Творчий план передбачав переглянути репертуар театру і звернути особливу увагу на російську класику і твори, не показані ще жодним театром. З цією

метою театр отримав згоду І. Еренбурга на інсценізацію його полемічного соціального роману «рвач».

Однак раптова хвороба Ю. Лаврова змусила його залишити посаду головного режисера, обов'язки якого він виконував лише двадцять місяців. А далі, з різних причин, у театрі стало часто змінюватися керівництво. Режисуру театру в різні Сезони було представлено В. Неллі, Н. Соколовим, Д. Алексідзе, М. Розіним, Л. Варпаховським, І. Молостовою, М. Резніковичем, Е. Митницьким, Б. Еріним; головним художником довгі роки був М. Духновський, потім до театру прийшли художники Д. Боровський та М. Улановський. Аналізуючи репертуар останнього десятиліття, можна говорити про жанрове розмаїття репертуару, про різноманітність художніх засобів, стилів, прийомів та форм у режисерській практиці театру.

1963р. драматург В. Собко на основі фактичного матеріалу про київське підпілля, який діяв у період тимчасової окупації міста фашистами, написав п'єсу «Київський зошит». Думка про створення п'єси на цю тему була підтримана театром, зокрема режисером М. Соколовим, який уже неодноразово звертався до драматургії В. Собка. Народження нової п'єси відбувалося у контакті автора із театром, п'єси Іван Куделя (у житті – Кудря), Раїса Закипна (у житті Окіпна) та інші були героями київського підпілля у період тимчасової окупації міста фашистами. Пам'ять про них жила у серцях киян. Це зобов'язувало театр багато до чого. П'єса говорила про шляхетне почуття людини – любові до Батьківщини. Від імені безсмертних героїв вона зверталася до почуттів живих.

П'єса починалася словами від автора: «Багато років тому, у ті дні, коли вечірні сутінки опускалися на зелений Київ, коли довгі гармати мирно спали у своїх чохлах і бомби не падали», на сцену вперше вийшла молода скромна жінка. У неї був гарний, низький голос, вона співала «Не вечірню»... Потім прогриміла війна, почалися суворі випробування Для великого міста, а вона залишилася тут, у Києві, і стала його душею, його гордістю, його

легендою... «Так Згадаймо ж сьогодні нашу подругу, і її бойових друзів, які віддали життя за велику перемогу!» У виставі ці слова були звернені до зали... Оживало таке далеке та близьке... Епізод за епізодом, а в них – сміливі та зухвалі Справи підпільників, керованих Максимом (псевдонім Івана Куделя), виникали на сцені. Обґрунтувати закономірність подвигу героїв, що у лігві ворога, дозволяли глибокі психологічні мотивування їх кожного вчинку та дії. О. Смолярова (Закипна), Н. Рушковський (Максим). Є. Опалова (Глушко), В. Халатов (Мазниченко) – багато знали про своїх героїв: збереглися справжні документи, історія та живі люди донесли відгук героїчних днів. І кожному з виконавців ролей, з висоти його громадянських позицій, зрозумілим було велике значення подвигу, здійсненого в ім'я життя.

Важливим стимулом для творців вистави було те, що Раїса Окіпна до війни була артисткою цього ж театру. Переконаливо було представлено табір ворогів, у сутичці з якими народжувався подвиг. Один з них – гестаповець Майер; образ завойовника зі звіриною натурою створений Ю. Лавровим у графічно чіткому малюнку. Інший – відщепенець та зрадник Семен Заграй у виконанні Ю. Мажуги. Їм протиставлялися мужність і винахідливість людей, які стали легендами.

Багато цікавих постановок 1966-1970-х років були пов'язані з найбільшими подіями в житті країни: святкуванням 50-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції, 100-річчям від дня народження В. І. Леніна. Була випущена вистава «Насміхливе моє щастя» Л. Малюгіна – сценічний роман у листах. Постановка його – свідчення оригінального образного мислення режисера М. Резніковича та художника Д. Боровського.

П'єеса написана виходячи з листування А. П. Чехова. У ній виведені образи людей, які склали славу свого народу, славу своєї епохи – А. Чехова, М. Горького, О. Кніппер-Чехової і тих, хто був близький Чехову, хто був ним улюблений. Як спогад над листами, наповнений елегійним сумом, починають актори на сцені розмову про цих людей. Але минають секунди і

поглиблені у світ життя авторів листів, актори переступають ту грань, за якою починається життя в образі... Руйнується межа часу, відстані... Читачі стають безпосередніми партнерами. Але спілкування їх між собою тільки намічається: воно – крізь серпанок, воно – крізь думки. Ось Антон Павлович Чехов (артисти В. Єзепов та М. Рушковський), який вклав у свої листи і радість життя, і любов, і гіркоту, і віру у все живе та прекрасне на тисячу років уперед – віру в людину. У цих листах – він сам: життєлюб і насмішник, усіма коханий і дуже самотній. Парадоксальний. Він тужить за людиною в листах з Сахаліну. Актори чуйно прислухаються до думок Чехова і передають їх нам по-чехівськи – на тонких підтекстах. Ось поруч із Чеховим виникає образ брата Олександра (артисти М. Рушковський, В. Скомаровський, А. Парра), людини безвільної, спустошеної; образ іншої близької Чехова людини – бунтівного Олексія Максимовича Горького (артист С. Філімонов). І лика Мізінова (А. Роговцева), ніжна, як мрія, і трохи іронічна. Вона зовсім поруч, її можна торкнутися рукою, але вона піде, кохана і така далека... Ольга Леонардівна Кніппер-Чехова (артистка Л. Кадочникова) – улюблена актриса, подруга, дружина. Всі вони зримо виникають із рядків листів, що складають сторінки життя письменника.

РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕАТРУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

2.1 Театр імені Лесі Українки під час проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил

З 1994 року театр очолив народний артист України, лауреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, академік – співзасновник Національної академії мистецтв України, Михайло Юрійович Резнікович.

Вперше М. Резнікович поставив на сцені Театру імені Лесі Українки свою дипломну виставу – «Оберт ключа» М. Кундери, в 1963 році. І так з цим театром фактично, вже понад шістдесят один рік, пов'язана вся режисерська діяльність М. Резніковича, хоча при цьому він активно ставив вистави в Китаї, Болгарії, Ізраїлі.

Щосезону Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки випускає 2-5 прем'єрних вистав, максимально творчо та продуктивно завантажуючи основний склад трупи театру, одночасно залучаючи перспективних молодих акторів зі складу Професійної студії молодих акторів, яка існує при театрі, та надаючи їм можливість розкритися.

Свої постановки Театр здійснює за умов унікального закритого циклу, спираючись на власну базу виробництва, без необхідності замовлення виконання належних робіт у сторонніх виконавців, що, звичайно ж, призводить до економії матеріальних ресурсів та надає можливість втілити художні задуми постановників.

У 2014 році театр презентував поціновувачам театрального мистецтва п'ять прем'єрних вистав:

- трагедія англійського драматурга-класика У. Шекспіра «Ромео і Джульєтта» (остаточна назва вистави «ДЖУЛЬЄТТА І РОМЕО»; Основна сцена; режисер-постановник К. Кашліков). Прем'єра відбулася 25 квітня;

- моновистава «КЛАВДІЯ ШУЛЬЖЕНКО. СТАРОВИННИЙ ВАЛЬС» (автори композиції О. Гаврилюк, О. Когут; режисер О. Гаврилюк). Прем'єра відбулася 9 травня на «Сцені під дахом»;

- фарсова комедія сучасного грецького драматурга Д. Псафаса «ПОТРІБЕН БРЕХУН!» (Основна сцена; режисер-постановник О. Нікітін). Прем'єра відбулася 10 жовтня;

- комедія сучасного російського драматурга Н. Птушкіної «НЕНОРМАЛЬНА» («Нова сцена»; режисер Д. Морозов); Прем'єра відбулася 17 жовтня;

- лірична драма сучасного російського драматурга Л. Зоріна «ВАРШАВСЬКА МЕЛОДІЯ» (постановка О. Гаврилюк), (Сцена під дахом); Прем'єра відбулася 18 грудня.

- вистави-казки «Новорічні сюрпризи» за сценарієм В. Алдошина, О. Нікітіна (режисер О. Нікітін), (Основна сцена), показ якої відбувся 27 грудня.

Однією з найважливіших сторін різнобічної творчої театральної діяльності є проведення активної гастрольної кампанії, як у межах країни, так і за кордоном та участь у різноманітних театральних фестивалях. Враховуючи велике соціально – культурне значення театрального мистецтва, яке покликане сіяти справжнє, добре, вічне театр має велику зацікавленість у тому, аби як найбільше коло глядачів мали можливість подивитись кращі сучасні вистави театру.

Впродовж 2014 року театр брав участь:

- у ІХ Міжнародному театральному фестивалі "Сцена людства у приміщенні Обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка з виставою «Всюди один» у м. Черкаси, травень;

- у XVI Міжнародному театральному фестивалю "Відлуння" на сцені Київського академічного театру "Колесо" з виставою «Олександр Вертинський. Бал Господень...», червень;

- у XVIII Осінньому Міжнародному театральному фестивалі «Сцена на перехресті» у приміщенні Камерного залу драматичного театру з виставою «Едіт Піаф. Життя в рожевому світлі» у м. Пловдиві (Болгарія), вересень;

- у рамках святкування Дня міста Бровари презентував виставу «Клавдія Шульженко. Старовинний вальс», вересень;

- у гастрольному заході у приміщенні Обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченко з виставою «Пізанська вежа» у м. Чернігові, жовтень;

- у рамках святкування Дня працівника соціальної сфери України на запрошення адміністрації міста у приміщенні культурного центру «Прометей» з виставою «Едіт Піаф. Життя в рожевому світлі» у м. Бровари, жовтень;

- у рамках участі у Мистецькому проекті «В єдності наша сила» у приміщенні Національного академічного українського драматичного театру ім. Марії Заньковецької з виставою «Всюди один» у м. Львові, листопад.

- у гастрольному заході у приміщенні Міського центра культури і дозвілля м. Первомайськ та Палаці культури "Енергетик м. Южноукраїнськ Миколаївської області з виставою «Сімейна вечеря», грудень.

Творча діяльність театру спрямована на створення різноманітності у репертуарній афіші шляхом випуску нових прем'єрних вистав. Рік від року зростає кількість вистав, що презентуються на сценічних майданчиках «Основна сцена», «Нова сцена» та «Сцена під дахом». Впродовж року на «Основній сцені» було показано – 315 вистав, на «Новій сцені» – 167 вистав, на «Сцені під дахом» – 109. Всього за 2014 рік зіграно 591 виставу, що більше ніж у 2013 та у 2012 роках на 16 вистав. Кількість зіграних вистав у 2012 та у 2013 роках складала 575 вистав.

Кількість глядачів, що відвідали вистави театру у 2012 році складала 187,8 тис. чол., у 2013 році – 187,9 тис. чол., у 2014 – 177,5 тис. чол.

Театр докладає багато зусиль щодо збільшення обсягів отриманих доходів, зміцнення фінансової спроможності, зростання результативних

показників діяльності театру. Але, не зважаючи на всі намагання театру, зокрема збільшення кількості вистав шляхом показу їх додатково у денний час та у дні, які театр планував надати приміщення сценічного комплексу стороннім організаціям для показу своїх вистав, у 2014 році з незалежних від театру причин не вдалося досягти планового рівня середньої завантаженості глядачевої зали та досягти рівня обсягу доходів 2013 року. Фактично середня завантаженість у 2014 році склала 66,3%, що на 16,2 менше ніж запланована та на 12,5% менше ніж у 2013 році.

Доходи від діяльності театру у 2014 році дорівнюють 16 030 тис. грн., у 2013 році вони склали 17 277,8 тис. грн.

У театрі згідно штатного розпису 488 штатних одиниць, у тому числі: головних спеціалістів з напрямків діяльності (керівних працівників) – 84; художнього персоналу – 99; артистичного персоналу – 90; спеціалістів наскрізних професій – 109; іншого персоналу – 106. Фактично у 2014 році середня кількість усіх працівників в еквіваленті повної зайнятості – 445 одиниць. Середньооблікова кількість штатних працівників – 463 одиниці з них: головних спеціалістів з напрямків діяльності (керівних працівників) – 79; художнього персоналу – 94; артистичного персоналу – 88; спеціалістів наскрізних професій – 104; іншого персоналу – 98.

Громадська позиція працівників театру не дозволила залишитись осторонь подій, які відбувалися у державі. Вперше питання щодо допомоги пораненим та постраждалим у зоні АТО постало на перших зборах колективу театру – на початку театрального сезону. Пропозицію художнього керівника театру – зіграти першу ж виставу на користь постраждалих – актори, режисери, робітники всіх служб та цехів підтримали одноголосно. Всі кошти, які було зібрано 12 вересня від показу вистави «У полоні пристрастей» («Камінний господар») Лесі Українки, було перераховано на рахунок Центрального шпиталю Міністерства оборони України.

Незважаючи на скрутну, напружену економічну та політичну ситуацію в країні, театр спромігся заробити кошти для адресної допомоги, а саме:

45000 грн. було передано на користь родин загиблих бійців зони АТО, 33 000 грн. було направлено для закупівлі плечових імплантатів. Ще 40 500 грн., які театр отримав як збір від продажу квитків на виставу «Джульєтта і Ромео» (10 грудня), було перераховано на користь Центрального шпиталю Міністерства оборони України.

Паралельно з цією діяльністю, яку проводило керівництво театру, було зібрано силами співробітників театру необхідні матеріали, а саме: джгути, антибіотики, кровоспинні препарати. Співробітниками театру в рамках акції «Зігрій бійця АТО», яка проводиться волонтерами всієї України, було зібрано та відправлено комплекти теплого одягу для наших солдатів.

Керівництво театру прийняло рішення щодо надання можливості безкоштовного відвідування вистав бійцям – учасникам АТО. Наприкінці грудня 2014 року та впродовж січня 2015 року щоденно 50 квитків зарезервовано для бійців-учасників АТО, які мають змогу безкоштовно відвідати вистави театру.

Загалом, за кілька місяців 2014 року, вистави театру відвідали понад 40 бійців батальйону «Донбас», понад 200 бійців інших батальйонів Національної гвардії України, більш 200 поранених.

Завдяки співробітництву театру з Київським дитячим фондом «Діти-сироти» діти, які позбулися батьків у цій війні, 10 січня відвідали виставу-казку «Новорічні сюрпризи». Регулярно театр запрошував на вистави дітей бійців-добровольців батальйону «Донбас».

Провідні артисти театру підготували ексклюзивну концертну програму виступів та творчих зустрічей з метою моральної підтримки поранених, що перебувають на лікуванні в столичних госпіталях.

За ініціативою співробітників театру, спільно з Міжнародним благодійним фондом «На честь Покрова Пресвятої Богородиці», театр проводив групові виїзди з метою показу вистав для мешканців, які переїхали зі східних регіонів (Донецьк, Луганськ) до Чернігівської області. Розселення

біженців у м. Києві на добровільних засадах взяли на себе співробітники театру, зокрема, служба організації та обслуговування глядачів.

У 2015 р. театр презентував поціновувачам театрального мистецтва три прем'єрні вистави:

- трагедію сучасного німецького драматурга Р. Шиммельпфенніга «Жінка минулих часів» (режисер А. Рибікова), (Нова сцена). Прем'єра відбулася 18 січня;

- трагіфарсову постановку за мотивами творів сучасних італійських авторів Едуардо де Філіппо та Д. Фо під назвою «Ризик (Коханці та злодії)». Постановник – Л. Остропольський, (Основна сцена). Прем'єра відбулася 30 січня;

- смішні і не дуже історії без антракту за оповіданнями А. П. Чехова «Дрібниці життя», режисер К. Кашліков. (Нова сцена). Прем'єра відбулася 07 березня;

- класичну драму норвезького драматурга Г. Ібсена «Ляльковий дім», режисер-постановник І. Барковська, (Нова сцена). Прем'єра відбулася 04 грудня.

Впродовж 2015 року театр виїздив на гастролі по гарантованій оплаті:

двічі до Миколаївської області, де у Міському центрі культури і мистецтв м. Первомайська та у Палаці культури «Енергетик» м. Южноукраїнська з великим успіхом у глядачів були презентовані вистави «Останнє кохання» за п'єсою В. Мухар'ямова та «Пізанська вежа» за п'єсою Н. Птушкіної, "Клавдія Шульженко. Старовинний вальс" за сценічною композицією О. Гаврилюк та О. Когут;

до міст Запоріжжя та Енергодар, де у Запорізькому академічному обласному українському музично-драматичному театрі ім. В. Г. Магара та у Палаці культури «Сучасник» (м. Енергодар) була представлена вистава «Сімейна вечеря».

до міста Одеса, де у Одеському музично-драматичному театрі ім. В. Василька була представлена вистава «Сімейна вечеря»(липень) та вистава «Останнє кохання» (листопад).

до міста Чернівці, де у Чернівецькому академічному обласному українському музично-драматичному театрі були представлені вистави «Жирна свиня» та «Останнє кохання» (грудень).

Впродовж звітнього періоду театр брав участь у театральних фестивалях:

- у IV Всеукраїнському фестивалі театрального мистецтва "Мрій – Дім"(м. Прилуки) з виставою «Ігри на задньому подвір'ї»;

- у XVI Міжнародному фестивалі етнічних театрів національних меншин України,

країн СНД та Єврорегіону "ЕТНО-ДІА-СФЕРА" (м. Мукачеве) з виставою «Останнє кохання»;

- у X Міжнародному театральному фестивалі "Сцена людства" (м. Черкаси) з виставою «Нахлібник»;

- у ювілейному X Міжнародному фестивалі комедії «Золоті оплески Буковини» (м. Чернівці) з показом вистави «Нахлібник»;

- у Міжнародному театральном-музичному фестивалі «ЮЛА» (м. Мюнхен, Німеччина) з показом вистави «Варшавська мелодія».

У вересні поточного року театр брав участь у підготовці та проведенні мистецького проекту «Культура України сьогодні», який проходив у м. Лондоні (Велика Британія) у приміщенні театру «Сент-Джеймс». Для показу поціновувачам театрального мистецтва у Великій Британії були обрані вистави театру за творами класики світової драматургії та прози: «Дон Жуан» (оригінальна назва «Камінний господар») Лесі Українки, «Насмішкувате моє щастя» Л. Малюгіна (за листуванням та записничками, щоденниками А. Чехова), «Дрібниці життя» за оповіданнями А. Чехова, «Нахлібник» І. Тургенєва.

Кожну виставу англійська публіка, серед якої були присутні провідні театральні критики, актори та режисери англійських театрів, сприймала дуже тепло, аплодуючи стоячи після закінчення вистави. Всі вистави супроводжувались синхронним перекладом. Лондонськими театральними критиками було високо оцінено вистави «Нахлібник» та «Дрібниці життя», які отримали престижні чотири зірки. Вийшло кілька ґрунтовних статей з високою оцінкою вистав «Насмішкувате моє щастя» та «Дон Жуан». Представники української спільноти в Лондоні вручили лист-подяку від імені українців Великої Британії, а також висловили сподівання, що цей проект лише перша ластівка, і митці з України приїжджатимуть частіше. Як було зазначено в різних публікаціях, мистецький проект «Культура Україна сьогодні» було сприйнято англійською публікою з великою зацікавленістю і надією на продовження таких мистецьких спілкувань між двома країнами.

За фінансової підтримки Міністерства культури України у грудні колектив театру брав участь у культурно-мистецькому проекті «Національні творчі колективи та театри України – бійцям АТО».

З метою патріотичного виховання та підняття бойового духу українських бійців, що беруть участь у проведенні АТО, ознайомлення воїнів і жителів прифронтової території театр презентував сценічну композицію «Всюди один», присвячену 200-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка.

Вистава обрана не випадково.

По-перше, вона присвячена генію української літератури і філософської думки Великому Кобзарю, по-друге, головна наскрізна лінія цієї вистави – це боротьба сильної, мужньої людини з обставинами за свою гідність і право називатися українцем.

У рамках проведення заходу відбулось два покази вистави у приміщенні Будинку культури і дозвілля м. Слов'янська Донецької області.

У репертуарній афіші впродовж року в переважній більшості були представлені вистави за категорією «Вистави підвищеного попиту для широкого кола глядачів», а також вистави, прем'єра яких відбулась впродовж

звітний періоду. Це обумовило підвищення зацікавленості та зростання глядацького попиту на перегляд вистав, що призвело до збільшення показника «середня завантаженість глядачевої зали» у порівнянні із запланованою. В свою чергу збільшення кількості глядачів та завантаженості глядачевої зали призвело до збільшення доходів від продажу квитків на стаціонарі.

Від творчої діяльності за 2015 рік театром отримано доходів в сумі 21 406,2 тис. грн., в тому числі доходів від продажу квитків – 15 226 тис. грн., зіграно 676 вистав, обслуговано 207,6 тис. глядачів. Середня завантаженість глядачевої зали на стаціонарі становить 77,7%, що на 8,2 % вище ніж встановлено результативними показниками паспорту бюджетної програми. Середня ціна квитка – 77,7 грн.

Для порівняння за 2014 рік: кількість вистав – 591, кількість глядачів – 174,1 тис. чол., середня завантаженість глядачевої зали на стаціонарі становила 66,3%, середня ціна квитка – 75,1 грн.

В березні цього року головною театральною премією країни «Київська пектораль» за акторський дебют відзначили артистку театру Шорен Шонію за роль Джульєтти у шекспірівській драмі, яку поставив також раніше лауреат премії, Кирило Кашліков.

Указом Президента України від 27 червня 2015 року № 36/2015 М. Рушковського нагороджено Орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня.

Крім цього, Указами Президента України від 27 березня № 180/2015, від 21 серпня № 491/2015 та від 09 листопада № 632/2015 за вагомий особистий внесок у розвиток національної культури і театрального мистецтва, значні творчі здобутки, високу професійну майстерність акторам театру Замятіну О. С. та Москвіну К. С. присвоєно почесне звання «Народний артист України», акторам Гринчак Г. С. та Бобко С. В. – почесне звання «Заслужений артист України».

14 жовтня 2015 року відбувся вечір пам'яті народної артистки України, корифея театру Олександри Захарівни СМОЛЯРОВОЇ (1925-2014), який був присвячений 90-річчю від дня її народження.

У 2016 році театр презентував шанувальникам театрального мистецтва 7 прем'єрних вистав:

«ДВОЄ, НЕ ВРАХОВУЮЧИ СОБАКИ (ІСТОРІЯ СОБАКИ)» (за мотивами трагедії драматурга В. Красногорова. Прем'єра відбулася 18 лютого 2016 року («Сцена під дахом»);

«ВСІ МИ РОДОМ ІЗ ДИТИНСТВА» (моновистава; автор оригінального тексту та виконавець артист театру Ю. Яковлев. Прем'єра відбулася 22 квітня 2016 року («Сцена під дахом»);

«ВИД ІЗ МОСТУ» (драма сучасного американського драматурга А. Міллера), режисер К. Кашліков. Прем'єра відбулася 22 квітня 2016 року («Основна сцена»);

«В ЦЬОМУ МИЛОМУ СТАРОМУ ДОМІ» (комедія сучасного російського драматурга О. Арбузова, постановка М. Резніковича). Прем'єра відбулася 9 травня 2016 року («Основна сцена»);

«ВІТЕР ШУМИТЬ В ТОПОЛЯХ» (драма сучасного французького драматурга Жеральда Сіблейраса, постановка Є. Лунченка). Прем'єра відбулась 06 жовтня («Нова сцена»);

«СУМІШ НЕБЕС І БАЛАГАНА» (постановка М. Резніковича, «Основна сцена»). Прем'єра відбулась 21 жовтня 2016 року;

«СКАМ'ЄЙКА» (трагікомедія драматурга О. Гельмана, постановка О. Гаврилюк). Прем'єра відбулась 9 грудня 2016 року («Сцена під дахом»).

Також театр брав участь у наступних творчих заходах:

1. X Міжнародний театральний фестиваль «Класика сьогодні» у приміщенні Академічного музично-драматичного театру ім. Лесі Українки, м. Дніпродзержинськ (Кам'янське). 19 травня було показано виставу «Нахлібник» І. Тургенєва.

2. XI Міжнародний театральний фестиваль «Сцена людства» в приміщенні Обласної філармонії, м. Черкаси. 24 травня було показано виставу «Сімейна вечеря» М. Камолетті.

3. XVIII Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії» в приміщенні Обласного академічного музично-драматичного театру ім. Миколи Куліша), м. Херсон. 28 травня відбувся показ вистави «Дрібниці життя» за творами А. Чехова.

За підсумками роботи журі X Міжнародного театрального фестивалю «Класика сьогодні» дипломи лауреатів в основних номінаціях отримали :

- «Краща режисерська робота» – народний артист України, постановник вистави «Нахлібник» за п'єсою І. Тургенєва М. Резнікович;
- «Краща жіноча роль другого плану» заслужена артистка України Ганна Гринчак за роль сусідки у виставі «Нахлібник»;
- «Краща чоловіча роль другого плану» Павло Кільницький за роль Івана Кузьмича Іванова у виставі «Нахлібник»;
- «Краща молода актриса фестивалю» Юлія Смушкова за роль Ольги Петрівни Слєцької у виставі «Нахлібник».

4. Театральний форум «Зірковий листопад на Закарпатті» у приміщенні Закарпатського обласного театру драми і комедії. 25 листопада 2016 року відбувся показ вистави «Ненормальна» за п'єсою Н. Птушкіної.

На початку липня в рамках Загальноукраїнського проекту культурної інтеграції «Український Донбас» відбувся показ вистави «Всюди один», присвячену 200-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка, українським бійцям, які беруть участь у проведенні АТО і мешканцям міста Костянтинівка Донецької області. Вистава обрана не випадково. По-перше, вона присвячена генію української літератури і філософської думки Великому Кобзарю, по-друге, головна наскрізна лінія цієї вистави – це боротьба сильної, мужньої людини з обставинами за свою гідність і право називатися українцем.

19 липня 2016 року Театр закрив свій 90-й театральний сезон виставами: «Вид з мосту» А. Міллера та «Варшавська мелодія» Л. Зоріна.

Відкриття чергового, 91-го, сезону – відбулося 15 вересня виставами: «У полоні пристрастей (Камінний господар)» Лесі Українки («Основна сцена») та «Шлюби укладаються на небесах...» за романом Л. Толстого («Сцена під дахом»).

15 жовтня театру виповнилося 90 років від дня його заснування на державних засадах. Урочистий творчий вечір з нагоди цієї події під назвою «Суміш небес і балагану» відбувся 20 жовтня.

У жовтні 2016 року театр виїжджав на гастролі до м. Луцька Волинської області. У приміщенні Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка з 26 по 28 жовтня п. -р. були показані вистави «Останнє кохання», «Ігри на задньому подвір'ї», «Бабине літо». Гастролі мали неабиякий успіх у глядачів.

У листопаді відбулися гастролі колективу театру у приміщенні Російського драматичного театру Литви у м. Вільнюсі. Під час гастролей 25 листопада п. -р. була показана вистава «Нахлібник» за п'єсою І. Тургенєва.

Впродовж грудня театр виїздив на гастролі за гарантованою оплатою:

до м. Полтава, де у приміщенні Полтавського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. М. В. Гоголя була представлена вистава «Сімейна вечеря» комедія за п'єсою М. Камолетті;

до міста Чернівці, де у приміщенні Чернівецького академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Ольги Кобилянської з великим успіхом у глядачів були презентовані вистави «Шалена кров» за драмою Н. Ерпулата та «Вид з мосту» за однією з найкращих п'єс американського драматурга А. Міллера.

З перспективних прем'єрних вистав у стані підготовки, репетицій та випуску:

«ОГОЛЕНА ЗІ СКРИПКОЮ трагікомедія сучасного американського драматурга Н. Коуарда, режисер – Л. Остропольський, («Основна сцена»);

«ВОРОГ НАРОДУ» драма класика світової драматургії, норвезького драматурга Г. Ібсена, режисер – постановник Й. Вайткус (Литва), («Основна сцена»);

«АНТІГОНА» п'єса-трагедія видатного французького драматурга Ж. Ануя, режисер – О. Нікітін, художній керівник постановки – М. Резнікович, («Нова сцена»);

«ШЛЮБ ПО_АМЕРИКАНСЬКИ» комедія сучасного американського драматурга С. Бобрика, режисер-постановник І. Барковська, («Основна сцена»);

«ЭЙ ТЫ, – ПРИВИТ» п'єса Г. Мамліна, режисер К. Кашліков, («Сцена під дахом»);

«БЕЗІМЕННА ЗІРКА» п'єса М. Себастіана («Нова сцена», «Сцена під дахом»).

Впродовж звітнього періоду керівництвом театру проводились перемовини стосовно гастролей театру у Ізраїлі, містах Кишинів (Молдова) та Лондон (Сполучене Королівство Великобританії), а також щодо продовження співпраці з Інститутом театрознавства Університету Людвіга Максиміліана.

Так, у 2016 році зіграно 690 вистав, що на 80 вистав більше ніж заплановано, вистави відвідали 227,9 тисяч глядачів, що на 47,4 тисячі глядачів вище плану. Плановий обсяг доходів з урахуванням ПДВ 20%, в сумі 18 000,0 тис. грн. перевиконано на 5 726,7 тис. грн. Отримано доходів від продажу квитків на стаціонарі» – 18 521,2 тис. грн., що вище запланованих на суму 4 381,1 тис. грн. Середня завантаженість глядачевої зали на стаціонарі склала 87,5 %, що на 15,0 % вище ніж встановлено результативними показниками паспорту бюджетної програми. Середня ціна квитка збільшилась на 5,2 грн. і складає 83,5 грн.

У репертуарній афіші театру 58 вистав, які яскраво визначають насичену жанрову палітру – драма, трагедія, комедія, трагікомедія, мелодрама.

2017 рік в театрі був багатим на прем'єрні вистави, глядачам презентовано вісім прем'єрних вистав:

«Антигона» («Нова сцена»), відточено-красива сучасна версія античного міфу за п'єсою Жан Ануя. Режисер О. Нікітін. Прем'єра вистави відбулась 20 січня 2017 року;

«Ей ти, – привіт!» («Сцена під дахом») лірична історія за популярною п'єсою Геннадія Мамліна. Режисер К. Кашліков. Прем'єра вистави відбулась 8 березня 2017 року;

«Ворог народу (Лікар Стокманн)» класична драма норвезького драматурга Генріка Ібсена. Режисер-постановник Й. Вайткус, художній керівник Російського драматичного театру Литви. Прем'єра вистави відбулась 2 квітня 2017 року;

«Оголена зі скрипкою» («Основна сцена») гостросатирична комедія популярного англійського актора, драматурга, комедіографа, композитора Ноела Коурда. Режисер-постановник М. Резнікович. Прем'єра вистави відбулась 4 жовтня 2017 року;

«Ціна» («Сцена під дахом») класична драма сучасного американського драматурга Артура Міллера. Режисер О. Степанцов. Прем'єра вистави відбулась 14 жовтня 2017 року;

«Наша кухня» («Нова сцена») трагікомедія сучасного драматурга Асі Котляр. Режисер-постановник Г. Зіскін (Канада). Прем'єра вистави відбулась 2 листопада 2017 року;

«Спасибі, Марго!» («Основна сцена») дивовижна лірична комедія сучасного драматурга Валерія Мухар'ямова. Режисер-постановник Г. Зіскін (Канада). Прем'єра вистави відбулась 3 грудня 2017 року;

«Чарівник Смарагдового міста» («Основна сцена») музична вистава за мотивами казки Олександра Волкова. Режисер О. Гаврилюк. Прем'єра вистави відбулась 27 грудня 2017 року.

У рамках реалізації творчих планів впродовж звітнього періоду проходила робота над постановкою вистав, прем'єра яких запланована на 2018 рік:

- «Актрисі завжди вісімнадцять...» Лариса Кадочнікова в виставі за п'єсою Джона Маррелла, («Нова сцена»). Режисер Д. Бабаєв-Кальницький;

- «Загадкове нічне вбивство собаки» драма сучасного англійського драматурга Саймона Стівенса (за мотивами однойменного роману Марка Хеддона, («Основна сцена»). Режисер К. Кашлік;

- «Підступність і кохання» трагедія видатного німецького драматурга Фрідріха Шиллера, («Основна сцена»). Режисер Є. Перріг (Швейцарія).

Впродовж 2017 року театр брав активну участь у Міжнародних театральних фестивалях як в межах України, так і за її межами, а саме:

- 4 квітня 2017 року з виставою «Ігри на задньому подвір'ї» за п'єсою Е. Мазії у Міжнародному фестивалі Українського театру «Схід-Захід» у м. Кракові (Польща);

- 25 квітня 2017 року з виставою «Двоє, не враховуючи собаки. Історія собаки» за популярною п'єсою В. Красногорова у Всеукраїнському фестивалі камерного театального мистецтва «Під цвітом сакури» у м. Ужгороді;

- 21 травня 2017 року з виставою «Вітер шумить в тополях» за п'єсою Ж. Сіблейраса у XVIII Міжнародному фестивалі етнічних театрів національних меншин України, країн СНД та Карпатського Євросоюзу «Етно – Діа – Сфера» у м. Мукачеві;

- 27 травня 2017 року у XIX Міжнародному театральному фестивалі «Мельпомена Таврії», який щорічно проходить у м. Херсоні, з показом вистави «Вид з мосту» за п'єсою А. Міллера;

- 19-20 листопада 2017 року з показом вистави «Ей ти, – привіт!» у театральному фестивалі «Зірковий листопад на Закарпатті» у м. Мукачеві;

- 1 грудня 2017 року з показом вистави «Варшавська мелодія» у XXX Міжнародному театральному фестивалі "Грудневі театральні вечори" у м. Чернігові.

За підсумками перегляду вистав, які брали участь у фестивальних показах, всі вони дістали найвищі оцінки з боку журі та глядачів. Вистави отримали почесні дипломи учасника фестивалю, призи та почесні відзнаки.

У листопаді 2017 року з показом вистав «Шалена кров» та «Нахлібник» театр брав участь у заходах з нагоди відзначення 100-річчя від дня заснування Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької у м. Львові.

Лауреатами премії «Київська пектораль-2016», нагородження яких відбулося 27 березня 2017 року, стали :

Шорена Шонія за кращу жіночу роль другого плану у виставі «Двоє, не враховуючи собаки. Історія собаки»;

Владислав Тененбаум за музичну концепцію вистави «Вид з мосту».

До ювілейних пам'ятних дат, які театр відзначав у театральному сезоні 2016-2017 років на фасаді театру було розміщено інформацію, на основі архівних і музейних матеріалів, в яких представлена історія нашого театру в обличчях, подіях, фактах за період з 1891 року по 2016 рік, а саме 125-річчя від дня створення у Києві першого стаціонарного театру (Театр «Соловцовъ»), від якого наш нинішній театр веде своє коріння (1/13 вересня 1891 року), 90-річчя від дня відкриття Державного російського драматичного театру (15 жовтня 1926 року) та 75-річчя від дня присвоєння театрові імені Лесі Українки (квітень 1941 року).

Так, у 2017 році зіграно 697 вистав, що на 60 вистав більше ніж заплановано.

Вистави відвідали 216,1 тисяч глядачів, що на 20,4 тисяч глядачів вище плану. Перевиконання цих показників досягнуто завдяки збільшенню кількості додаткових вистав, зіграних на сценічних майданчиках «Нова сцена» і «Сцена під дахом» та під час участі у театральних Міжнародних фестивалях.

Обсяг доходів, який театр отримав впродовж 2017 року склав 25 295,8 тис. грн., що на 4 010,8 тис. грн. вище запланованого, в т. ч. «доходи від

продажу квитків на стаціонарі» – 20 046,1 тис. грн., що на 2 770,1 тис. грн. вище плану. Середня завантаженість глядачевої зали на стаціонарі склала 86,2%, що на 7,9 % вище ніж встановлено результативними показниками паспорту бюджетної програми. Середня ціна квитка – 93,8 грн., що на 5,5 грн. вище запланованої.

У 2018р. театр презентував своїм глядачам шість прем'єрних вистав :

«АКТРИСІ ЗАВЖДИ ВІСІМНАДЦЯТЬ...» за п'єсою Джона Маррелла «Спогади», що описує останні дні життя великої актриси Сари Бернар. Бенефіс народної артистки України Лариси Кадочнікової, («Нова сцена»). Режисер вистави Д. Бабаєв-Кільницький. Прем'єра відбулась 4 березня 2018 року;

«ЩО ТРАПИЛОСЬ У ЗООПАРКУ» драму сучасного американського драматурга Е. Олбі», (Сцена «Під дахом»). Режисер – О. Гаврилук. Прем'єра відбулась 6 квітня 2018 року;

«ЗАГАДКОВЕ НІЧНЕ ВБИВСТВО СОБАКИ» драму сучасного англійського драматурга С. Стівенса за мотивами однойменного роману М. Хеддона, (Основна сцена). Режисер – К. Кашліков. Прем'єра відбулась 27 квітня 2018 року;

«СЕРЦЕ БОКСЕРА» драму відомого сучасного німецького драматурга Лутца Хюбнера, («Нова сцена»). Прем'єра відбулась 11 жовтня 2018 року.

«ПІДСТУПІНІСЬ і КОХАННЯ» класичну трагедію видатного німецького драматурга Ф. Шиллера, («Основна сцена»). Режисер Е. Перріг, Німеччина; Прем'єра відбулась 23 листопада 2018 року.

«РІЗДВЯНІ МАРЕВА» комедію за п'єсою сучасного драматурга Н. Птушкіної, («Основна сцена»). Режисер І. Дука. Прем'єра відбулась 25 грудня 2018 року.

Крім цього, 12 жовтня 2018 року глядачам презентована капітально поновлена вистава за драмою класика іспанської драматургії А. Касони

«ДЕРЕВА ПОМИРАЮТЬ СТОЯЧИ», («Основна сцена»). Режисер І. Барковська.

З перспективних прем'єрних вистав, визначених для втілення впродовж 93-го театрального сезону (2018/2019 рр.), які активно знаходяться у стані підготовки та репетицій:

драма сучасного французького драматурга Дід'є Карона «ФАЛЬШИВА НОТА» (постановка М. Резніковича, режисер К. Кашліков);

драма класика французької драматургії Ж. Ануя «ПАСАЖИР БЕЗ БАГАЖУ» (режисер М. Резнікович);

комедія класика французької драматургії Ж. Фейдо «ДАМСЬКИЙ КРАВЕЦЬ» (режисер Д. Морозов);

драма сучасного британсько-ірландського драматурга М. МакДонаха «КАЛКА З ОСТРОВУ ІНШМААН» (режисер К. Кашліков);

сучасна інтерпретація п'єси з елементами детективу знаменитого драматурга Італії – Альдо Ніколаї «ІГРАШКА ДЛЯ МАМИ» (режисер Г. Зіскін);

вистава «ДОРОГА БЕЗ КІНЦЯ» авторський текст і самостійна робота актора театру Яковлева Ю. Г.

У звітному періоді 2018 року театр брав активну участь у Міжнародних театральних фестивалях як в межах України, так і за її межами:

26 квітня театр з виставою «Антигона» за п'єсою Жана Ануя, відточено-красивою сучасною версією античного міфу, у V Міжнародному Фестивалі Українського театру «Схід-Захід», який відбувся у м. Кракові (Польща). Журі фестивалю відзначило виставу нашого театру у наступних номінаціях: «Краще виконання чоловічої ролі» – виконавець головної ролі (Креона) актор театру І. Пономаренко, «Краще музичне рішення».

25-26 квітня з виставою за популярною п'єсою Геннадія Мамліна «Ей ти, – привіт» у відкритому II Всеукраїнському фестивалі камерного театрального мистецтва «Під цвітом сакури», який проходив у м. Ужгороді.

26 травня з виставою «Ігри на задньому подвір'ї» за п'єсою Едни Мазії у ХІХ Міжнародному фестивалі етнічних театрів національних меншин України, країн СНД та Карпатського Єврорегіону «Етно – Діа – Сфера» у м. Мукачевому.

18 жовтня з виставою «Всюди один...Свічка на вітрі» – сценічною композицією за листами, щоденниками, уривками з ліричних та прозових творів Т. Г. Шевченка у ХХVІ Міжнародному фестивалі «Слов'янські театральні зустрічі» у м. Чернігові.

Для вшанування подвигу учасників Революції Гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки 9 березня 2018 року показав унікальну, високохудожню виставу «Всюди один... Свічка на вітрі», яку присвячено життю та творчості геніального Тараса Григоровича Шевченка.

На цю виставу, яка вже не вперше пройшла з великим успіхом, було запрошено учасників Революції Гідності, а також бійців АТО, перебуваючих на реабілітації у м. Києві.

27 жовтня колектив театру брав участь у підготовці та проведенні презентації українського театрального мистецтва в рамках Днів культури України в Державі Ізраїль, де на сцені "Ровіна" Національного театру Держави Ізраїль "Габіма" була представлена вистава «Вид з мосту» за п'єсою Артура Міллера.

14 листопада 2018 року відбулися гастролі театру з показом вистави «Актрисі завжди вісімнадцять...» у приміщенні Одеського академічного українського музично-драматичного театру ім. В. С. Василька.

Так, впродовж 2018 року зіграно 733 вистав, що на 90 вистав більше ніж заплановано. Вистави відвідали 224,6 тис. глядачів, що на 31,8 тисяч вище плану. Плановий обсяг доходів, який склав 31 347 тис. грн. перевиконано на 7 595 тис. грн. Фактичні «доходи від продажу квитків на стаціонарі» – 25 129 тис. грн., що вище запланованих на суму 6 312 тис. грн. Середня завантаженість глядачевої зали на стаціонарі склала 86,3%, що на 8

% вище ніж встановлено результативними показниками паспорту бюджетної програми. Середня ціна квитка – 113 грн.

Згідно Указу Президента України від 26. 03. 2018 р. № 87/2018 «Про відзначення державними нагородами України діячів театрального мистецтва» присвоєно почесне звання «Заслужений артист України» Дяку Юрію Івановичу, Поліщуку Олексію Олексійовичу. Також присвоєно почесне звання «Народний артист України» Кондратовській Надії Дмитрівні.

У 2019 році театр презентував своїм глядачам наступні прем'єрні вистави:

«Фальшива нота» драма сучасного французького драматурга Д. Карона). Постановка – М. Резніковича. Прем'єра відбулась 31 січня. («Основна сцена»

Вистава досліджує питання моралі і особистого вибору, намагаючись зрозуміти, чи можна втекти від свого минулого і жити безкарно, насолоджуючись славою і успіхом.

За сюжетом всесвітньо відомий диригент Міллер зустрічає в гримерці відвідувача, який жадає отримати автограф маестро на пам'ять. Але за мотивами шанувальника стоїть щось більше, ніж просте бажання висловити захоплення кумиру. Ця зустріч обернеться довгою і болісною розмовою, наповненою спогадами і самими різними почуттями: від сорому і зневаги до гніву, страждання і смирення.

Фальшива музична нота стає тут символом помилкової моральної позиції обох, але в кінці цього болючого поєдинку їх світогляд змінюється разом із моральними цінностями.

Вистава про любов і ненависть, про доброту, яка проявляється в самих екстремальних ситуаціях, про людську підступність, безкорисливість, зраду і справжню душевну порядність. А ще про велику музику, без якої немає місця на землі.

«Дорога без кінця...» самостійна робота, яку створено на основі авторського тексту артиста театру Ю. Яковлева («Сцена під дахом»).

Прем'єра відбулась 19 лютого 2019 року. Моновистава Юрія Яковлєва – це сповідь. Сповідь артиста і людини. В чомусь зворушлива. Вона повертає глядача до простих і, в той же час, вкрай дефіцитних в нинішній час почуттів і емоцій. Ніби поринаєш у власне дитинство, яке бачиш через призму дорослості. З усіма спотвореннями і прикрашеннями, домислюваннями і творчістю, завдяки яким в житті кожної людини конструюється сенс його власного буття. Еволюція простих почуттів. Ясності поглядів. Це як сповідь, тільки не в гріхах, а в любові. Це можливість зустрітися не тільки з цікавим актором, але і з собою. Зі своїм минулим, сьогоднішнім і майбутнім. Замислитися над нагальними питаннями та навіть знайти на них несподівані відповіді.

«Іграшка для мами» вистава з елементами детективу за п'єсою знаного драматурга Італії – Альдо Ніколаї. Прем'єра відбулась 23 лютого 2019 року. («Нова сцена»). Постановка вистави «Іграшка для мами» – результат міжнародного співробітництва українського та канадського театрів. У виставі розглядається вічна проблема – конфлікт між дітьми і батьками. У конкретному випадку під мікроскопом – конфліктні відносини між матір'ю і дочкою, в результаті яких виникає багато кумедних, сумних і трагічних ситуацій. Розповідь про італійську родину, в якій наочно демонструється егоїзм старшого покоління по відношенню до своїх дітей. У п'єсі дуже тонко розкривається головна інтрига – страх залишитися на самоті, надмірна материнська любов та її наслідки.

«Добрі люди...» – це продовження подорожі у світ творів Антона Павловича Чехова. Його персонажі настільки реалістичні та упізнавані, що в якийсь момент починаєш замислюватися: це «про них» чи «про нас»? . «Добрі люди...» – це феєрверк емоцій. Чеховський «сміх крізь сльози» та низка дивовижних подій.

У цій виставі зайняті талановиті молоді артисти, які вже мають неабиякий досвід та визнання глядачів. Виконавці грають на різних музичних

інструментах і задушевно співають народних пісень! Режисер К. Кашліков. Прем'єра відбулась 14 квітня 2019 року («Нова сцена»).

«Пасажир без багажу» – драма французького драматурга Ж. Ануя. Сценічна версія та постановка – М. Резніковича. Прем'єра відбулась 27 червня («Основна сцена»).

Головний герой п'єси «Пасажир без багажу» внаслідок важкого поранення під час Першої світової війни втрачає пам'ять і не сприймає реалії свого минулого.

Обставини склалися так, що він потрапляє до чудового будинку, де все нібито нагадує, що саме тут він знайде своїх рідних, свою сім'ю. Але знайомство з мешканцями цього будинку, з родиною, пізнання подробиць свого минулого життя, згадка про шалену юнацьку закоханість виявляються таким тягарем, що втрата пам'яті для нього стає вже мало не благом.

Сюжет настільки цікавий та непередбачуваний, що триматиме глядача у постійній напрузі. Адже протягом більшої половини розповіді так і неясно – чи до своєї сім'ї потрапив Гастон, чи ні? Цю і не тільки цю загадку належить розгадати глядачеві. Прожити разом із героєм найтрепетнішу історію першого кохання. А ще, відповісти на багато морально-етичних питань, що виникають у цій виставі.

«Ой!... Андерсен! Казки» вистава для дітей за казками данського письменника, казкаря, автора відомого у всьому світі Ганса Крістіана Андерсена. Режисер О. Гаврилюк. Прем'єра відбулась 26 грудня («Основна сцена»).

Для малих сценічних майданчиків театру створено три нових постановки. Це пояснюється намаганням задовольнити зростання глядацького попиту на вистави, що йдуть на малих сценах театру: «Нова сцена» та «Сцена під дахом». Прем'єрні вистави театр підготував за рахунок власних коштів.

З перспективних прем'єрних вистав, які активно знаходяться у стані підготовки та репетицій:

- драма сучасного британсько-ірландського драматурга М. МакДонаха «Каліка з острова Інішмаан»;

- комедія американського драматурга Д. У. Крістнера «Ці милі матусі»;

- сценічна композиція за творами В. Маяковського «Тринадцятий апостол. Хмара в штанях» (інсценівка Йонаса Вайткуса, Литва).

Впродовж 2019 року театр брав активну участь у Міжнародних театральних фестивалях як в межах України, так і за її межами:

- у VII Міжнародному фестивалі «Чехов Фест» (м. Суми) з показом 21 березня вистави «Актрисі завжди вісімнадцять...», яка була відзначена дипломом фестивалю за унікальною номінацією «Мить одкровення» – кращий монолог.

- у XI Всеукраїнському театральному фестивалі «В гостях у Гоголя» (м. Полтава) з показом вистави «Всюди один...Свічка на вітрі» 7 квітня;

- у VI Міжнародному Фестивалі Українського театру «Схід-Захід» (м. Краків, Польща) з показом вистави «Серце боксера» за п'єсою Л. Хюбнера 12 квітня. Колектив театру отримав спеціальну нагороду організаторів фестивалю «За підтримку професійного рівню фестивалю»;

- у XX Міжнародному театральному фестивалі Чорного моря (м. Трабзон, Туреччина) з показом вистави «Серце боксера» за п'єсою Л. Хюбнера 3 та 4 травня;

- у XI Міжнародному театральному фестивалі «Класика сьогодні» (м. Кам'янське) з показом вистави «Підступність і кохання» за п'єсою Ф. Шиллера 24 травня 2019 року. Журі фестивалю нагородила колектив театру Дипломом лауреата в номінації «Краща вистава» ГРАН ПРІ;

- у XI відкритому театральному фестивалі «HomoLudens» (Людина, що грає) (м. Миколаїв) з показом вистави «Актрисі завжди вісімнадцять...» за п'єсою Д. Марелла 8 жовтня 2019 року. Дирекція фестивалю нагородила народну артистку України Ларису Кадочникову, виконавицю ролі Сари Бернар, спеціальним дипломом «За вагомий особистий внесок у розвиток театрального мистецтва та вірність професії».

З нагоди відзначення трагічних дат в історії України, а саме: 75-ї річниці депортації кримськотатарського народу – 18 травня 1944 року та Дня пам'яті жертв політичних репресій 1937-1938 років творчий колектив театру показав виставу «Фальшива нота», що присвячена саме цим кривавим подіям, у горнилі яких безвинно загинули мільйони людей.

В рамках проекту багаторічної творчої співпраці з Інститутом театрознавства Університету Людвіга Максиміліана 4 та 5 червня поточного року колектив театру показав у приміщенні театру-студії "Штудіо-бюне", м. Мюнхен (Німеччина) виставу «Шалена кров» за п'єсою Нуркана Ерпулата та Йенса Хіллє.

За фінансової підтримки Міністерства культури України колектив театру організував та провів гастрольний захід-гастрольну поїздку до м. Полтава, м. Харків, м. Дніпро з 27 жовтня по 01 листопада 2019 року. В рамках цього гастрольного заходу на сцені Полтавського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені М. В. Гоголя 27 жовтня показав виставу «Фальшива нота», на сцені Харківського державного академічного українського драматичного театру імені Т. Г. Шевченка 29 та 30 жовтня та на сцені Дніпровського академічного театру драми та комедії 31 жовтня та 01 листопада показав вистави «Фальшива нота» та «Спасибі, Марго!».

14 листопада 2019 року театр провів гастролі у м. Львів, де на сцені Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької показав виставу «Фальшива нота».

На запрошення дирекції Національного театру Держави Ізраїль колектив взяв участь у Міжнародному театральному фестивалі з нагоди чергової річниці з дня заснування Театру «Габіма» в рамках мистецького проекту «Культура України сьогодні» з показом вистави «Фальшива нота» з 19 по 21 листопада 2019 року. Організація та проведення мистецького проекту у м. Тель-Авів (Держава Ізраїль) відбулась за фінансової підтримки Міністерства культури України.

Вистава пройшла з великим успіхом, здобула схвальних відгуків відомих театральних митців Ізраїлю. За словами одного з них, знаного театального режисера Г. Гумбера, (Тель-Авів) : «Вистава досконала за професійним рівнем. Відчувається режисерський смак, високий рівень акторської гри. Особливо мене вразило музичне оформлення і емоційно яскравий фінал».

26 листопада 2019 року у культурному центрі «FREEDOM HALL» м. Київ показав виставу «Сімейна вечеря» – комедію Марка Камолетті.

В грудні 2019 року в нашому театрі був особливий вечір і особлива вистава – «Фальшива нота» була зіграна в присутності автора – Дідьє Карона. Це висока честь і величезна відповідальність.

Автора представив художній керівник театру Михайло Резнікович. Приємно було чути, що гра артистів, робота постановників вразила Дідьє Карона, але запам'яталася і проникла в серце його фраза: «Я не знаю ні російської, ні української мов, але я все зрозумів... ».

Другий рік поспіль, 21 вересня, театр разом з іншими мистецькими колективами столиці долучився до мистецької акції "Дефіле театального костюму" на подіумі перед КМДА (вул. Хрещатик, 36)

Під керівництвом генерального директора театру-художнього керівника М. І. Резніковича в театрі використовується різноманітна палітра нових технологій, яка дає необмежену можливість і свободу для вибору і створення засобів виразності. При цьому, головними в нашому театрі, як і раніше, залишаються ідея, глибинний сенс і драматургія.

Вистави будуються на акторській та режисерській майстерності, на режисерських знахідках та якісній драматургічній основі, завдяки чому виконується основне завдання театру – підвищення культурного рівня глядача, виховання його культури, що є важливою складовою єдиного театального процесу.

Так, за 2019 рік зіграно 728 вистав, що на 63 вистави більше ніж заплановано, вистави відвідали 222,5 тис. глядачів, що на 28,4 тисяч вище

плану. Перевиконання цих показників досягнуто завдяки кількості додаткових вистав, зіграних на всіх сценічних майданчиках та під час участі у театральних фестивалях як в Україні так і за її межами;

Фактичний обсяг доходів, який склав 36 586,4 тис. грн., у порівнянні з плановим – 29 000,0 тис. грн. перевиконано на 7 586,4 тис. грн., в т. ч. «доходи від продажу квитків на стаціонарі» – 29 509,7 тис. грн., що вище запланованих на суму 6 524,8 тис. грн. Середня завантаженість глядачевої зали на стаціонарі склала 82,3%, що на 4,0 % вище, ніж встановлена результативними показниками паспорту бюджетної програми. Середня ціна квитка – 136,7 грн.

У театрі згідно штатного розпису 460 штатних одиниць. Фактично у 2019 році «Середньорічне число штатних одиниць», всього – 435,25 одиниць, з них: головних спеціалістів з напрямків діяльності (керівних працівників) - 71; художнього персоналу – 91,75; артистичного персоналу – 90,0; спеціалістів наскрізних професій – 95,50; технічних службовців, робітників – 87,0. Заборгованість із заробітної плати відсутня.

У листопаді 2019 року Асоціація платників податків України за високий рівень податкової культури, сумлінне виконання податкових зобов'язань та вагомий внесок у наповненні бюджетів усіх рівнів нагородила театр дипломом лауреата першого регіонального туру Всеукраїнського рейтингу «Сумлінні платники податків – 2018» у галузі культури та спорту. Таку нагороду театр отримує вже вчетверте.

На виконання п. 6 Указу Президента України від 18.12.2007 року № 1228/2007 «Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб з обмеженими можливостями» театром на пільгових умовах обслуговуються такі організації як: Спілка громадських організацій інвалідів м. Києва, Київське учбово-виробниче підприємство № 2 Українського товариства сліпих, Територіальний центр соціального обслуговування пенсіонерів та самотніх, одиноких, непрацевдатних та інших малозабезпечених громадян, організація ветеранів війни, праці та військової

служби, Всеукраїнська організація інвалідів та інші. У театрі створені сприятливі умови на доступ для перегляду вистав людей із обмеженими фізичними можливостями.

Згідно рекомендацій, викладених у наказі Міністерства культури України від 30.01.2013 р. № 43 «Про реалізацію права соціально незахищених верств населення на відвідування підприємств, установ та організацій, які належать до сфери управління Мінкультури України на пільгових умовах», кожний останній понеділок місяця театр забезпечує безкоштовний перегляд своїх вистав громадянами соціально незахищених верств населення, серед яких бійці - учасники проведення АТО. У звітному періоді вистави театру на пільгових умовах відвідали 2 824 громадян.

Сучасна репертуарна політика нашого театру під керівництвом генерального директора театру-художнього керівника базується на принципах художньо-естетичної, виховної, культурно-просвітницької місії, на узагальнюючій творчій стратегії, яка ґрунтується на двох основних напрямках. По-перше, звернення до шедеврів класичної спадщини – як вітчизняної, так і світової, по-друге, до шедеврів сучасної драматургії світового рівня.

Вся творча діяльність театру спрямована на створення та показ конкурентоздатних вистав, перегляд яких сприятиме формуванню і задоволенню творчих потреб та інтересів громадян, їхньому естетичному вихованню, збагаченню духовного потенціалу, вихованню почуттів національної гідності та патріотизму українського народу.

У 2020 році, не зважаючи на вкрай складні умови діяльності, пов'язані з карантинними обмеженнями, театр презентував своїм глядачам чотири прем'єрні вистави:

❖ «Каліка з острова Інішмаан» драму сучасного британсько-ірландського драматурга М. МакДонаха, («Основна сцена»). Постановка – К. Кашліков. Прем'єра відбулась 28 лютого 2020 року;

❖ «Академія сміху» п'єса Кокі Мітані («Сцена під дахом»). Постановка – М. Резніковича. Прем'єра відбулась 29 лютого 2020 року;

❖ «Про кохання. (Мої рідненькі)» історії з сімейного альбому («Сцена під дахом»). Режисер – О. Гаврилюк. Прем'єра відбулась 23 вересня 2020 року;

❖ «Майже сімейна вечеря» майже комедія за п'єсою «Ім'я» сучасних французьких авторів Олександра де Ла Пательєра та Мат'є Делапорта («Основна сцена», «Нова сцена»). Творчий керівник – режисер М. Резнікович. Прем'єра відбулась 24 вересня 2020 року.

З перспективних прем'єрних вистав, визначених для втілення впродовж 95-го театрального сезону (2020/2021), які знаходяться у стані підготовки та репетицій:

- комедія американського драматурга Д.У. Крістнера «Ці милі матусі»;
- сценічна композиція за творами В. Маяковського «Тринадцятий апостол. Хмара в штанях» (інсценівка Йонаса Вайткуса);
- комедія італійського драматурга Альдо Ніколаї «Генеральна репетиція»;
- комедія класика французької драматургії Ж. Фейдо «Дамський кравець».

На початку року до впровадження карантинних обмежень театр проводив гастрольну діяльність:

з 15 по 17 січня 2020 року відбувся показ вистави «Пізанська вежа» по гарантованій оплаті у м. Житомир в приміщенні «Академічного українського музично-драматичного театру імені Івана Кочерги» та у м. Бердичів в приміщенні «Музично-драматичного театру «На Європейській»;

24 лютого 2020 року відбулися гастролі театру з показом вистав «Ей ти, - привіт!» та «Бабине літо» у приміщенні КЗ «Харківський державний академічний російський драматичний театр ім. О. С. Пушкіна», м. Харків;

03 березня 2020 року відбувся показ вистави «Сімейна вечеря» по гарантованій оплаті в приміщенні «Одеського академічного театру музичної комедії імені М. Водяного», м. Одеса.

При театрі, починаючи з 1995 року, функціонує унікальна, єдина в Україні Професійна студія молодих акторів, актори якої активно зайняті у прем'єрних виставах та виставах поточного репертуару. Крім того, студійці вдосконалюють свою майстерність, проходячи курси тренінгу, майстер-класів зі сценічної мови, сценічного руху, пластики тощо. Кожного року, наприкінці сезону, студійці показують самостійні сценічні роботи - уривки з драматургічних, прозових, поетичних творів. Ця традиційна форма роботи акторів впродовж багатьох років дала поштовх для створення вистав, що стали окрасою діючого репертуару театру.

У фойє театру та на сторінці театрального сайту «Музей» постійно експонуються регулярні змінні виставки, які підготовлені на основі досліджень музейних документів з історії театру та життєвого шляху окремих видатних особистостей, що творили цю історію.

Тематика виставок умовно поділяється на три напрями:

«Пам'ятаємо», «У нашому домі», «Ювіляри».

Впродовж звітного періоду працівники музею театру організували експозиції виставок з циклу «Наші ювіляри», які присвячені:

- народній артистці України Ірині Дуці, стаж театральної діяльності 52 роки безперервно в нашому театрі. У кожній сценічній роботі Ірини Дуки не формально, не приблизно, а напрочуд об'ємно, глибоко, з кількома підтекстами віддзеркалюється певна доба, соціальний статус героїнь, об'єктивні та суб'єктивні припущення щодо їхньої поведінки у взаємодії з оточенням і завжди присутні живі почуття;

- народній артистці України Тетяні Назаровій, стаж театральної діяльності 38 років безперервно в нашому театрі. Ролі, зіграні Т.Назаровою, демонструють широку амплітуду таланту актриси – від гротеску, фарсу,

комедії до високої трагедії з глибоким відтворенням найпотаємніших рис, індивідуальних особливостей того чи іншого сценічного персонажа;

- народній артистці України Лідії Яремчук, стаж театральної діяльності 52 роки безперервно в нашому театрі. Лідія Яремчук артистка вдумлива, високої професійної школи, з безумовним природним обдаруванням, володіє здібністю чітко відчувати та відтворювати найпотаємніші нюанси людської психології та поведінки. Їй притаманні такі акторські риси, як сценічна чарівність, темпераментність, емоційність ;

- народному артисту України Олександрю Гетьманському, стаж театральної діяльності якого – 40 років, з них у нашому театрі – 16. Олександр Гетьманський артист дивовижний, або як прийнято говорити, податливий, живий, безпосередній, але в той же час і глибокий, ґрунтовний і завжди налаштований на роботу. З віком у артиста нарощується допитливість, інтерес до життя, творчий азарт в творчості;

- народній артистці Ніни Ніжерадзе, стаж театральної діяльності – 39 років, з них у нашому театрі – 25. Ніна Ніжерадзе - артистка високої професійної школи, з безумовним природним даром, потужним темпераментом, точністю в деталях. Усі ці якості допомагають їй якомога повніше і яскравіше розкривати той чи інший сценічний персонаж. Залишаючись яскравою індивідуальністю, вона в той же час є зразком блискучого сценічного партнерства;

- народному артисту України Віктору Алдошину, стаж театральної діяльності – 36 років, з них у нашому театрі – 21. Творчості Віктора Алдошина властиве вміння досягати глибокого перевтілення в ролях як драматичного, так і характерного й комедійного плану. Кожна зіграна ним роль емоційно насичена, психологічно переконлива, позначена рисам неповторності, своєрідним колоритом. З режисерами постановниками вистав різних напрямків та стилістичних забарвлень виявив себе як яскравий актор, який чудово відчуває партнера у виставі і не втрачає своєї особистості, вдало вписується в акторський ансамбль.

У фойє 1-ого ярусу на 12 стендах представлена доповнена оновленою інформацією експозиція, присвячена 25 річчю в статусі НАЦІОНАЛЬНОГО В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ «Сторінки історії театру імені Лесі Українки».

Співробітники музею впродовж звітного періоду продовжували свою копітку роботи з архівними документами та фотографіями для підготовки експозицій виставок з циклу «Наші ювіляри», присвячених ювілейним датам акторів, які будуть відзначатися у наступних періодах.

З циклу «ПАМ'ЯТАЄМО!», які присвячені :

- народному артисту України Білоусову М.М. до 115- річчя з дня народження, який працював у нашому театрі впродовж 21 сезону з 1939 по 1960 рік, зіграв 45 ролей;

- народному артисту України Лаврову Ю.С. до 115 - річчя з дня народження, який працював у нашому театрі впродовж 36 сезонів з 1938 по 1974 рік, зіграв 66 ролей;

- народній артистці України Опаловій Є.Є. до 120- річчя з дня народження, яка працювала у нашому театрі впродовж 41 сезону з 1936 по 1977 рік, зіграла 70 ролей.

Працівники музею у перервах між антрактами проводили екскурсії та консультації для глядачів у постійній експозиції «Простір Д.Л. Боровського».

Поціновувачі театрального мистецтва мають можливість знайомитись з експозиціями і виставками, які створені з нагоди відзначення ювілейних та пам'ятних дат нашого театру та його видатних майстрів на сайті театру в розділі «Музей».

Так, зіграно 446 вистав, що на 111 вистав менш ніж заплановано, вистави відвідали 90,4 тис. глядачів, що на 58,2 тисячі менше плану.

Фактичний обсяг доходів, який склав 16980,0 тис. грн., що на 9 020,0 тис. грн. менше ніж заплановано, в т.ч. «доходи від продажу квитків на стаціонарі» - 13921,2 тис. грн., що нижче запланованих на суму 7835,6 тис. грн. Середня ціна квитка – 159,5 грн., при плані 146,4 грн.

Перевиконання показника «Нові постановки» на 1 (затверджено у

паспорти - 3, фактично - 4), відбулось внаслідок випуску прем'єрних вистав за рахунок власних коштів, що увійшли до репертуарної афіші основної сцени та малих сценічних майданчиків театру. Це пояснюється намаганням задовольнити глядацький попит на вистави, що йдуть на трьох сценах театру.

Середня завантаженість глядачевої зали на стаціонарі склала 56,6% що на 13,5 % нижча ніж встановлена результативними показниками паспорту бюджетної програми.

За рахунок власних коштів у звітному періоді проведено капітальних інвестицій на суму 1 448,6 тис. грн., у тому числі:

- придбання (виготовлення) основних засобів – 846,7 тис. грн.;
- придбання (виготовлення) сценічно-постановочних засобів та інших необоротних матеріальних активів – 601,9 тис. грн..

Згідно Указу Президента України від 27 березня 2020 року 121/2020 «Про відзначення державними нагородами України діячів театрального мистецтва» за вагомий особистий внесок у розвиток національної культури і театрального мистецтва, значні творчі здобутки, високу професійну майстерність та з нагоди Міжнародного дня театру присвоєне почесне звання «Народний артист України» Єні Олександрі Володимирівні.

У період запровадження епідемічних заходів, коли театр не мав можливості показувати свої вистави глядачам безпосередньо у глядачевих залах театру, був забезпечений перегляд вистав в **режимі online трансляції**.

Згідно рекомендацій, викладених у наказі Міністерства культури України від 30.01.2013 р. № 43 «Про реалізацію права соціально незахищених верств населення на відвідування підприємств, установ та організацій, які належать до сфери управління Мінкультури України на пільгових умовах», кожний останній понеділок місяця театр забезпечує безкоштовний перегляд своїх вистав громадянами соціально незахищених верств населення, серед яких бійці - учасники проведення ООС.

У 2021 році театр презентував своїм глядачам чотири прем'єрні вистави:

❖ «Дамський кравець» комедію за п'єсою французького драматурга – комедіографа Жоржа Фейдо, («Основна сцена»). Режисер - В. Морозов. Прем'єра відбулась 19 лютого 2021 року;

❖ «Три кохання» з нагоди 150-річчя від дня народження Лесі Українки та 80-річчя від дня присвоєння нашому театру імені Лесі Українки, («Нова сцена»). Керівник проєкту – М. Резнікович. Режисер – О. Нікітін. Прем'єра відбулась 26 лютого 2021 року;

❖ «Святе сімейство» комедію за п'єсою італійського драматурга Альдо Ніколаї, («Нова сцена»). Режисер - О. Степанцов. Прем'єра відбулась 30 жовтня 2021 року;

❖ «Музика кохання. Бенефіс Лариси Кадочнікової» за п'єсою французького автора Мішеля Кадо, («Нова сцена»). Режисер - С. Сукненко. Прем'єра відбулась 11 грудня 2021 року;

З 10 по 28 лютого у Національному музеї Тараса Шевченка експонувалась виставка костюмів нашого театру з вистави «В полоні пристрасті. (Камінний господар)» за творами Лесі Українки (з 1941 року по теперішній час), яка користувалась неабияким успіхом у відвідувачів музею.

З перспективних прем'єрних вистав, визначених для втілення, які активно знаходяться у стані підготовки та репетицій:

- комедія американського драматурга Д.У. Крістнера «Ці милі матусі»;
- трагіфарс американського драматурга і сценариста Бернарда Слейда «На тому ж місці, наступного року»;
- п'єса англійського драматурга і сценариста Джеза Баттеруорта «Поромник»;
- п'єса відомого румунського письменника, драматурга Михаїла Себастьяна «Безіменна зірка»;

Після послаблення карантинних обмежень у травні 2021 року в м. Одеса відбулися гастролі по гарантованій оплаті з показом 17 травня вистави «Пізанська вежа» - комедії за п'єсою Н. Птушкіної та показом 19 травня вистави «Скамейка» - драми за п'єсою О. Гельмана. Гастролі з великим успіхом пройшли у приміщенні Одеського академічного російського драматичного театру.

12 вересня 2021 року на запрошення Донецького академічного обласного драматичного театру колектив театру брав участь в обласному фестивалі театрального мистецтва «Театральна брама» з показом вистави «Ігри на задньому подвір'ї» за п'єсою Е. Мазії, який проходив у м. Маріуполь.

Експертне журі II обласного відкритого фестивалю театрального мистецтва «Театральна брама – 2021» відзначило колектив театру в номінації «За висвітлення актуальних соціальних проблем» та Олександру Барсток за роль Дворі Махнес в номінації «За творчий потенціал в роботі над образом».

У вересні 2021 року в м. Одеса відбулися гастролі по гарантованій оплаті з показом 20 вересня вистави «Майже сімейна вечеря» за п'єсою Александра де Ла Пательєра та Мат'їо Делапорта та показом 21 вересня вистави «Дрібниці життя» - трагікомедії за оповіданнями А. П. Чехова.

Фактичний обсяг доходів звітної періоду склав 21 920,3 тис. грн., що на 2 852,7 тис. грн. менше плану, в т.ч. «доходи від продажу квитків на стаціонарі» - 17 713,5 тис. грн., що нижче запланованих на суму 4 900,2 тис. грн. Середня завантаженість глядачевої зали на стаціонарі склала 48,7 %, що на 18,7 % нижча ніж встановлена результативними показниками паспорту бюджетної програми. Середня ціна квитка – 174,4 грн. при плані 151,3 грн.

У 2021 році зіграно 567 вистав, що на 34 вистав менш ніж заплановано, вистави відвідали 104,0 тис. глядачів, що на 45,4 тис. менше плану.

Стан виконання результативних показників звітної періоду обумовлено введенням обмежувальних заходів через епідемію та впровадженням на території України карантину згідно Постанови Кабінету

Міністрів України від 09.12.2020 р. № 1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» зі змінами та доповненнями з 19 грудня 2020 року до 31 грудня 2021 року. За цією Постановою наповненість залів не повинна перевищувати 50 % місць у кожному окремому залі.

Додатково до обмежувальних протиепідемічних заходів, передбачених пунктом 2 цієї постанови, в період з 8 січня 2021 р. до 25 січня 2021 р. на території України діяла заборона на приймання відвідувачів закладів культури і проведення культурних масових заходів;

забороною приймати відвідувачів у закладах культури у відповідності до Протоколу Постійної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій (КМДА) від 18.03.2021 р. № 20 (встановлення посилених обмежень до зони віднесеної до «помаранчевого» рівня епідемічної небезпеки поширення COVID-19), Протоколу від 22.03.2021 р. № 21 (встановлення посилених обмежень до зони віднесеної до «червоного» рівня епідемічної небезпеки поширення COVID-19) з 20 березня 2021 р. до 30 квітня 2021 р. Лише наприкінці червня обмеження щодо наповненості залів були скасовані.

За рахунок власних коштів у звітному періоді проведено капітальних інвестицій в сумі 1 593 тис. грн. на придбання (виготовлення) основних засобів – 335 тис. грн. та інших необоротних матеріальних активів – 1 258 тис. грн.

2.2 Театр під час повномасштабної війни РФ проти України

Після початку повномасштабного вторгнення росії в Україні, 24 лютого 2022 р. колектив театру голосуванням, засобами Телеграм каналу, майже одностайно виступив за зміну назви театру на Держане підприємство «Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки».

Театр почав працювати під час війни 9 квітня 2022 р з постановкою "Три Кохання".

«Мистецтво – це не тільки невидимий місток, що поєднує реальність і світ фантазій, а й справжні ліки проти душевних ран. Їх українці отримали так багато, що годі й полічити. Тому діячі мистецтв готові працювати нон-стоп аби полегшити страждання людей від пережитих жахів війни, подарувати позитивні емоції дорослим та дітям, а також відродити надію та віру в краще майбутнє. Культура – це м'яка сила. Вона здатна повернути українців до нормального життя в новій воєнній реальності», – написав на своїй сторінці міністр культури та інформаційної політики Олександр Ткаченко.

Під час війни театр випустив декілько прем'єр, таких як :

«У країні казок» виставу для дітей за мотивами казок данського письменника, казкаря, автора відомого у всьому світі Ганса Крістіана Андерсена («Нова сцена»). Постановка – О. Гаврилюк. Прем'єра відбулась 17 квітня 2022 року;

«Безіменна зірка» комедія румунського драматурга Михайла Себастьяна («Нова сцена»). Постановка – Є. Лунченка. Прем'єра відбулась 25 червня 2022 року.

«Переклади» драма Б. Фрі (основа сцена). Постановка – Кирила Кашлікова. Прем'єра відбулась 7 жовтня 2022 р. Історія про людей які живуть в епоху глобальних змін. Та, як ці зміни впливають на долю кожної конкретної людини і на життя суспільства загалом. Про вибір, про людську гідність, про кохання. І про межу, переступивши яку, ти втрачаєш себе...

Епіграфом до цієї вистави моглиб стати слова Ліни Костенко «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову»

«Україна в огні» за кіноповістю Олександра Довженко (нова сцена). Режисер – Євген Храмцов. Вистава про незламність Українського народу, від якого перехоплює дух у глядачів.

«На полі крові» вистава за твором Лесі Українки (нова сцена). Режисер-Ольга Гаврилюк. Вистава про те що у житті кожної людини неодмінно настане мить, коли треба поставити питання самому собі... Як ти жив, чого прагнув, що ти накоїв за життя? Боротьба між духовним і матеріальним – це вічний конфлікт на полі битви кожної людини, що мислить. Найстрашніше – коли це поле залито кров'ю...

Паралельно театром було здійснено велику мистецьку роботу щодо ексклюзивного проведення у рамках програми «Ми з України. Сценічні читання» на «Новій сцені» читань класичної та сучасної української драматургії:

Леся Українка «На полі крові»;

Ганна Яблонська «Праски» та «Погани»;

Марина Смілянець «Молитва за Елвіса» та «Майстер»;

Ерік Шмітт «Намалюй мені літак»;

Антон Несміян «Блокпост»;

Віталій Гавура «Мавпи з апельсинами»;

музично-поетична композиція за творами українських поетів і всесвітніх композиторів «...І музика, як слово, зазвучала...».

З перспективних прем'єрних вистав, які активно знаходяться у стані підготовки та репетицій:

- драма англійського драматурга і сценариста Джеза Баттеруорта «Поромник»;

- драма словацького драматурга Івана Буковича «Перш ніж проспівас півень».

- відновлення вистави Артура Міллера «Вид з Мосту».

- відновлення вистави Алехандро Касона «Дерева помирають стоячи».

4 та 5 листопада 2022 року Театр прийняв участь у Міжнародному театральному фестивалі «VOICES» в м. Нью-Джерсі (США) з показом вистави «На полі крові» на театральному майданчику Jersey City Theatre Center.

26 листопада 2022 року Театр прийняв участь у творчому проєкті у м. Лондон (Великобританія) з показом вистави «Фальшива нота» в приміщенні Logan Hall of University College London.

18 червня 2022 року на міжнародному фестивалі The Annual Voices International Theatre Festival presented by Jersey City Theater відбувся онлайн-показ музично-поетичної вистави нашого театру «І музика, як слово зазвучала...», що був створений спільно з Київською муніципальною Академією музики ім. Р. М. Глієра та Міжнародним конкурсом молодих піаністів пам'яті В. Горовиця. Мистецтво здатне протистояти зброї та смерті!

2.3 Характерні особливості Національного академічного драматичного театру імені Лесі Українки

Музей театру

У фойє театру та на сторінці «Музей» театрального сайту постійно експонуються регулярні змінні виставки, які підготовлені на основі досліджень музейних документів з історії театру та життєвого шляху окремих видатних особистостей, що творили цю історію.

Тематика виставок умовно поділяється на три напрями:

«Пам'ятаємо» – про тих, кого вже немає з нами», «У нашому домі», «Ювіляри».

Впродовж 2017 року підготовлені та експонуються виставки:

«Пам'ятаємо»

до 75 річчя від дня народження народної артистки України, Героя України Валерії Гавриїлівни Заклунної;

до 70 річчя від дня народження народного артиста України Валентина Микитовича Шестопалова;

«У нашому домі», які присвячені:

- Лесі Українці, найвідомішій жінці давньої та сучасної України, письменниці, перекладачу, культурному діячу, чиє ім'я носить наш театр;

- Лесю Курбасу, до 130 річчя від дня народження видатного митця, українського режисера, актора, теоретика театру, драматурга, публіциста, перекладача, народного артиста УРСР;

- Даниїлу Лідеру, до 100 річчя з дня народження видатного українського художника, художника-сценографа, художника-реформатора театральньо-декоративного мистецтва, вклад якого в українську культуру і в історію театру – неоціненний;

«Ювіляри», які присвячені ювілейним датам провідних майстрів театру, зокрема;

- 80 річчю народної артистки України Лариси Валентинівни Кадочнікової;

- 80 річчя народної артистки СРСР, Героя України Ади Миколаївни Роговцевої.

В театрі діє постійна експозиція «Простір Давида Боровського», яка наглядно висвітлює творчий здобуток роботи київського періоду видатного всесвітньо відомого сценографа ХХ століття Д. Л. Боровського, народного художника України, чия славетна майстерність формувалась саме в стінах Театру імені Лесі Українки.

У архівах музею театру зберігаються всі друковані аналітичні матеріали (книжки, статті, брошури, тощо) стосовно історії театру та його сучасної діяльності.

Впродовж 2019 року працівники музею організували експозиції виставок у фойє театру.

З циклу «Наші ювіляри», які присвячені:

- народному артисту України О. В. Комарову, стаж театральної діяльності якого – 58 років, з них у нашому театрі – 52 роки. Ця виставка експонувалась і у Будинку кіно, де Комаров О. В. проводив пам'ятні вечори, присвячені знаменитим митцям, які працювали в нашому театрі – Ю. Лаврову та Є. Опаловій;

- народному артисту України В. В. Сарайкіну, стаж театральної діяльності якого – 37 років, з них у нашому театрі – 23 роки. Віктор Сарайкін – артист дивовижний, або, як прийнято говорити, податливий, живий, безпосередній, але в той же час і глибокий, ґрунтовний і завжди налаштований на роботу. Змінюється час – змінюється і сам актор Віктор Сарайкін, і його ролі. З віком у артиста нарощується допитливість, інтерес до життя, творчий азарт у творчості;

- народній артистці України Н. І. Кудрі, яка працює в театрі з 1987 року, за цей час була зайнята у 34 виставах. Актриса має від природи сильний темперамент і привабливу зовнішність. Її сценічним образам притаманна правдивість у вияві почуттів та вчинків;

З циклу «Пам'ятаємо», які присвячено:

- народному артисту УРСР Анурову О. Г. до 105- річчя від дня народження, який працював у нашому театрі впродовж 1953-1995 років, зіграв 68 ролей;

- народному артисту УРСР Бакштаєву Л. Г. до 85-річчя з дня народження, який працював у нашому театрі впродовж 1966-1995 років, зіграв 56 ролей;

- народній артистці України Буніній І. О. до 80-річчя від дня народження, яка працювала у нашому театрі впродовж 1966-2006 років, зіграла 36 ролей;

- народному артисту України Сивачу В. М. до 90-річчя від дня народження, який працював у театрі впродовж 1965 -2004 років, зіграв 62 ролі;

- народній артистці України Швідлер М. З. до 100-річчя від дня народження, яка працювала у нашому театрі впродовж 1945-2011 років, зіграла 81 роль.

З метою відзначення 25-річчя від дня надання театру статусу НАЦІОНАЛЬНОГО у фойє 1-го ярусу театру підготовлено експозицію, яка розміщена на 12 стендах.

Поціновувачі театрального мистецтва мають можливість знайомитись з виставками та експозиціями на сайті нашого театру в розділі «Музей».

У Музеї театрального, музичного і кіномистецтва України за участю працівників театру відбулась виставка художника, сценографа І. Несміянова, який останнім часом плідно співпрацює з нашим театром, одна із останніх його робіт – сценографія вистави «Актрисі завжди вісімнадцять...», яка користується незмінним успіхом у глядачів.

Працівники музею підібрали в архівних фондах театру фотоматеріали, які були використані в процесі створення фільмів, присвячених творчому шляху М. М. Русшковського та мистецькій діяльності Є. Е. Опалової.

Щовечора працівники музею у перервах між антрактами проводять екскурсії та консультації для глядачів у постійній експозиції «Простір Д. Л. Боровського».

Постійне оновлення репертуарної афіші дозволяє підтримувати на високому рівні зацікавленість глядацької аудиторії, це сприяє виконанню планових результативних показників діяльності театру.

Професійна студія молодих акторів

У серпні 1917 року при театрі Соловцова була створена студія, яка виховала чимало талановитих акторів. З того часу існування театральної школи при Київському російському театрі стало гарною традицією. Театральна школа існувала з інтервалами та організаційними змінами у 1917-1926 рр. і перетворилася на драматичну студію при театрі, яка постійно існувала та систематично підготовляла акторські кадри протягом 20 років. За той період свого існування студія випустила понад 200 акторів, які працювали у багатьох театрах країни. Створена на кшталт студії-школи і розрахована спочатку на дворічний курс навчання, нерозривно пов'язана з театром, на сцені якого студійці проходили практику не тільки в масових сценах, а й в епізодичних ролях, ця студія з самого початку у своїй навчально-виховній роботі скористалася найбагатшим педагогічним досвідом Московського художнього театру і щасливо уникла протягом усього існування формалістичних захоплень.

Більшість основних педагогів студії, які визначили метод навчально-виховної роботи, були вихованцями Московського художнього театру К. А. Марджанова (1919 р). А. Г. Бовшек (1919-1921 рр.). П. Чужий (1920-1923; 1925-1927. 1933-1936 рр.), А. І. Адашев (1923-1927 рр.). Д. А. Зеланд (1926-1928 рр.). Вершилов (1936-1937 рр.), К. П. Хохлов (з 1938 р.).

Їхнім роботам та любовному ставленню до молоді студія насамперед завдячує результатам своєї роботи. Особливе місце у тому числі належить І. П. Чужому – натхненному педагогові, людині високих душевних якостей, вчителю та другу театральної молоді. Створений під його художнім

керівництвом у 1925 р. театр студійних постановок, незважаючи на нетривале існування, вплинув на рівень театральної культури Києва цих років, вистава цього театру «Смерть Пазухіна» отримала дуже високу оцінку О. В. Луначарського. Прекрасними педагогами, які мають значні заслуги у становленні та розвитку студії, були також А. В. Токарєва, В. І. Петров, З. В. Стренковський, проф. В. В. Сладкопєвцев, проф. С. Н. Жданов. В. П. Кожич, С. Є. Неделін, Н. М. Казарін та молоде покоління педагогів: Н. А. Соколов, М. Б. Розін, А. М. Таршин, Б. А. Годар-Долідзе. Велика та позитивна роль у роботі студії належить і педагогам, які читали літературознавчі та театрознавчі дисципліни професорам Г. В. Александровському, Ю. В. Соболеву, С. В. Савченко. С. І. Родзевичу, А. А. Гозенпуду, А. М. Борщаговському, В. А. Обрам.

З 1933 року студія перебуває на державному бюджеті, і відновлена після переможного закінчення Великої Вітчизняної війни. Є спеціальним навчальним закладом із трирічним курсом навчання у системі Комітету у справах мистецтв при РНК УРСР.

У 2022 р. студія молодих акторі продовжує працювати і приносити свою користь. Актори активно зайняті у прем'єрних виставах та виставах поточного репертуару. Крім того, студійці вдосконалюють свою майстерність, проходячи курси тренінгу, майстер-класів зі сценічної мови, сценічного руху, пластики тощо. Кожного року, наприкінці сезону, студійці показують самостійні сценічні роботи, – уривки з драматургічних, прозових, поетичних творів. Ця традиційна форма роботи акторів впродовж багатьох років дала поштовх для створення вистав, що стали окрасою діючого репертуару театру.

У звітному періоді в процесі репетицій студійцями театру було задіяно кілька п'єс на основі самостійних режисерсько-акторських робіт, які поповнили репертуарну афішу театру. Так, з початку жовтня до репертуарної афіші театру увійшла вистава «СЕРЦЕ БОКСЕРА» за драмою відомого сучасного німецького драматурга Лутца Хюбнера, підготовлена молодими

акторами. «Акадеія Сміху» Кокі Мітані де два молодих актора Гліб Суряга та Павло Текучев. «Варшавська Мелодія» Леонід Зорін з Алісою Тункевич та В'ячеславом Ніколенко. «Ей ти, – Привіт» Геннадій Мамлін з Катериною Старюченко та Олександром Крючковим. «На полі крові» за твором Лесі українки грають Кирило Ніколаєв та Станіслав Бобко. «Україна в огні» за кіноповістю Олександра Довженка де задіяні Ганна Гринчак, Сергій Детюк, В'ячеслав Ніколенко, Дар'я Хвостенко, Катерина Школа, Марія Гончарова, Валерій Гайфулін, Олександр Перков, Олександр Греков, Максим Авксеньтьєв, Захар Кермощук, Віктор Семирозуменко, Ірина Бучко.

Давид Боровський видатний сценограф театру імені Лесі Українки

Визначальний вектор у становленні художнього кредо Театру ім. Лесі Українки пов'язаний з видатним сценографом ХХ ст. Д. Боровським. Саме він відкрив М. Резніковичу розуміння декорації як дійової складової вистави, а не тла події. У співпраці з Д. Боровським зароджувалися новаторські ідеї й щодо окремих сценічних образів. У виставах режисера, у художньому оформленні Д. Боровського, на повну міць виявилися метафори й алегорії. Така творча взаємодія двох митців певним чином вплинула й на загальний розвиток мистецького процесу в Україні.

Давид був не просто талановитою, а дивовижною людиною, — вважає художній керівник Театру імені Лесі Українки Михайло Резнікович. Він пішов і забрав із собою незбагненну таємницю: як з предмета виникає образ, який емоційно, метафорично виражає суть твору. Остання репліка у п'єсі Малюгіна «Глузливе моє щастя»: «Розмова через тисячу років на іншій планеті — про Землю: чи пам'ятаєш ти те біле дерево — березу»? Ольга Кніппер-Чехова у спогадах писала, що в ніч, коли помирав Антон Павлович, у церкві неподалік грав орган. Давид з'єднав березу, і спогади, повертаючись додому з театру в компанії актора В'ячеслава Езєпова, накреслив на телеграфному стовпі... орган з беріз. Так народився один із чудових сценічних образів Давида для вистави «Глузливе моє щастя». На даний

момент у театрі існує « Простір Д. Боровського» де знаходяться всі його культові роботи.

Сцени театру

Для більшої популяризації поточного репертуару театру та обслуговування більшого кола глядачів театр щовечора презентує свої вистави на трьох сценічних майданчиках «Основна сцена», «Нова сцена», «Сцена під дахом».

Основна сцена театру налічує 734 місця з яких 308 місць-Партер, 95 місць-Ложі бенуар, 72 місця- Бельетаж, 106 місць – 1 ярус, 153 місця -2 ярус.

У 2022 році Театр активно співпрацював з українськими театрами (Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка, Херсонський обласний академічний музично-драматичний театр імені Миколи Куліша) надаючи їм сценічний майданчик для показу своїх вистав.

Варто зазначити, що вистави театру останнього періоду здобули високу оцінку як у ЗМІ, так і серед пересічного глядача. Вони користуються достатньо стабільним попитом, жвавим сприйняттям.

У театрі згідно штатного розпису 460 штатних одиниці. Середня кількість працівників (штатних працівників, зовнішніх сумісників та працівників, що працюють за цивільно-правовими договорами) за 2022 рік фактично становить 477, у тому числі штатних працівників – 463 особи, зовнішніх сумісників – 8 особи, осіб, які працюють за цивільно-правовими договорами – 6. Заборгованість із заробітної плати відсутня.

Підприємство регулярно передає частину зароблених грошових коштів та майна на потреби ЗСУ (у 2022 році ця сума склала 251700,00 грн. та автомобіль Газель, маскувальні сітки тощо), проводить вистави для учасників військових дій, дітей воїнів ЗСУ тощо.

Щоденно театр, до оголошення воєнного стану, здійснював свою основну діяльність - показ театральних вистав глядачам.

В умовах воєнного стану, з 09 квітня п.-р. театр розпочав показ своїх вистав на стаціонарі на «Новій сцені» за особливим графіком. Починаючи з

29 травня додатково театр розпочав показ вистав на «Основній сцені (театр партеру)». 22 серпня 2022 року було закрито 96-ий театральний сезон 2021 – 2022 рр. Відкриття нового 97-го театального сезону 2022 – 2023 рр. відбулось 01 вересня 2022 року.

Сучасна репертуарна політика нашого театру базується на принципах художньо-естетичної, виховної, культурно-просвітницької місії, на узагальнюючій творчій стратегії, яка ґрунтується на двох основних напрямках. По-перше, звернення до шедеврів класичної спадщини – як вітчизняної, так і світової, по-друге, до шедеврів сучасної драматургії світового рівня.

Продовжуючи творчі пошуки у процесі створення нових вистав театр примножує і розвиває кращі традиції психологічного театру.

ВИСНОВКИ

Озираючись на шлях, пройдений театром імені Лесі Українки в ці роки можна стверджувати, що його колектив, багатий на яскраві акторські індивідуальності, часто виявляє творчу ініціативу у пошуках цікавих сучасних форм та стилів. У багатьох виставах народжувалися натхненні образи, що несуть у собі глибокі ідеї та світ сильних почуттів. Постійним залишався інтерес до духовного світу людини, прагнення дослідження його думок і почуттів засобами театру. І коли бралася п'єса, яка дає можливість проникнути в глибини людської психології, театр знаходив відповідні засоби для її вирішення.

Варто зазначити, що вистави театру останнього періоду здобули високу оцінку як у засобах масової інформації, так і серед пересічного глядача. Вони користуються достатньо стабільним попитом, жвавим сприйняттям, завжди проходять при аншлагах.

Вся творча діяльність театру спрямована на створення та показ конкурентоздатних вистав, перегляд яких сприятиме формуванню і задоволенню творчих потреб та інтересів громадян, їхньому естетичному вихованню, збагаченню духовного потенціалу, вихованню почуттів національної гідності та патріотизму українського народу.

Не зважаючи на вкрай складні умови діяльності, пов'язані з карантинними обмеженнями, театр презентував своїм глядачам чотири прем'єрні вистави:

драму сучасного британсько-ірландського драматурга М. МакДонаха, «Каліка з острова Інішмаан» («Основна сцена»). Постановка – К. Кашліков. Прем'єра відбулась 28 лютого 2020 року;

«Академія сміху» за п'єсою Кокі Мітані («Сцена під дахом»). Постановка – М. Резніковича. Прем'єра відбулась 29 лютого 2020 року;

«Про кохання. (Мої рідненькі)» історії з сімейного альбому («Сцена під дахом»). Режисер – О. Гаврилук. Прем'єра відбулась 23 вересня 2020 року;

«Майже сімейна вечеря» майже комедія за п'єсою «Ім'я» сучасних французьких авторів Олександра де Ла Пательєра та Мат'є Делапорта («Основна сцена», «Нова сцена»). Творчий керівник – режисер М. Резнікович. Прем'єра відбулась 24 вересня 2020 року.

Після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, 24 лютого 2022 р. колектив театру голосуванням, засобами Телеграм каналу, майже одностайно виступив за зміну назви театру на Держане підприємство «Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки».

Під час війни театр імені Лесі Українки вже почав працювати з 9 квітня 2022 року постановкою "Три Кохання".

Під час війни театр випустив декілька прем'єр, таких як :

«У країні казок» виставу для дітей за мотивами казок данського письменника, казкаря, автора відомого у всьому світі Ганса Крістіана Андерсена («Нова сцена»). Постановка – О. Гаврилюк. Прем'єра відбулась 17 квітня 2022 року;

«Безіменна зірка» комедія румунського драматурга Михайла Себастьяна («Нова сцена»). Постановка – Є. Лунченка. Прем'єра відбулась 25 червня 2022 року.

«Переклади» драма Б. Фрі (основа сцена). Постановка – Кирила Кашлікова. Прем'єра відбулась 7 жовтня 2022р.

«Україна в огні» за кіноповістю Олександра Довженко (нова сцена). Режисер – Євген Храмцов. Вистава про незламність Українського народу, від якого перехоплює дух у глядачів.

«На полі крові» вистава за твором Лесі Українки (нова сцена). Режисер-Ольга Гаврилюк.

Іноді життя б'є дуже сильно. В цей складний час для держави театр достойно витримав антитерористичну операцію та операцію об'єднаних сил, COVID-19, та витримає Війну. Попри всі проблеми театр працював, робив нові постановки, які закарбувалися в пам'яті глядачів, їздив на гастролі та закохував в себе все більше і більше глядачів. Були проблеми з заповненням

глядачевої зали, з хворобами акторів через що відміняли вистави, та все одно театр підіймається з колін та несе культуру в маси. А під час війни театр, це наш культурний фронт на якому ми не маємо права програти.

В умовах воєнного стану, театр проводив показ вистав на «Основній сцені (театр партеру)». **З 01 лютого 2023 року** відкрили показ вистав на «Основній сцені» та продовжив показ вистав на «Новій сцені». Щоденно театр здійснює свою основну діяльність - показ театральних вистав глядачам.

У 2023 році театр презентував своїм глядачам шість прем'єрних вистав:

➤ «Молитва за Елвіса» сучасна українська драма Марини Смілянець («Нова сцена»). Постановка – Дмитро Морозов. Прем'єра відбулась 07 січня 2023 року;

➤ «Майстер» сучасна українська драма Марини Смілянець («Нова сцена»). Постановка – Дмитро Морозов. Прем'єра відбулась 30 березня 2023 року.

25 травня 2023 року на «Основній сцені» глядачам театру була показана капітально - відновлена вистава Рея Куні «№13». Режисер з відновлення – Кирило Кашліков.

26 лютого о 16.00 відбувся показ фільму «Лариса Кадочникова. Війна» на сценічному майданчику «Нова сцена». Стрічка про легендарну актрису нашого театру Ларису Кадочникову, яка була знята у перші дні війни.

Зйомки фільму «Лариса Кадочникова. Війна» режисер Дмитро Томашпольский розпочав з перших днів повномасштабного наступу у напівспорожнілому місті, в атмосфері повної розгубленості перед невідомістю.

Згодом виявилось, що стрічка єдиний у своєму роді історичний документ тих днів, що розповідає не про політичні події чи ситуацію на фронті, - це унікальні свідчення про те, як і чим жили кияни, що не полишили столицю.

Протягом року стрічку було показано не лише у Києві, але й у Римі, Афінах, Амстердамі, Кракові, 25 лютого відбудеться прем'єра в Єрусалимі, а

наприкінці січня журі Українського кінофестивалю у Великій Британії ПТАХ (м. Лондон) визнало цю роботу кращим повнометражним документальним фільмом про війну.

Театр активно продовжує співпрацювати з українськими театрами (Херсонський обласний академічний музично-драматичний театр імені Миколи Куліша, Комунальне підприємство "Дніпровський академічний театр драми та комедії" Дніпровської обласної ради, Маріупольський незалежний театр авторської п'єси «Conception») надаючи їм сценічний майданчик для показу своїх вистав.

06 березня 2023 року відбувся закритий концерт для бійців 3 та 4 батальйонів «Свобода» та всієї 4 бригади оперативного призначення «Рубіж». Під час концерту нагородили бійців почесними відзнаками, вшанували пам'ять про загиблих Героїв, побратимів, що назавжди залишилися в строю. Виступали різні музичні гурти зі своїми найкращими піснями.

З 15 по 28 травня 2023 року у приміщенні театру проведена перша Міжнародна творча резиденція "START" - спільний проект двох національних театрів, де зустрілися молоді режисери України та Литви.

“Start” - спільний проект двох Національних театрів, творча резиденція, де зустрінуться молоді режисери України та Литви. В рамках резиденції учасники втілять свої творчі ідеї та за результатами проекту отримають можливість зробити виставу в Національному театрі (український режисер в Вільнюсі, литовський режисер в Києві).

За результатами пітчінг робіт в онлайн-форматі були оголошені наступні учасники творчої резиденції:

режисер Ігор Білиць	вистава «Обережно, міна»
режисер Андріюс Дарелла	вистава «Полковник і Птахи»
режисер Габріеле Уршуле Бартосевичюте	вистава «Коли ми достатньо назнущаємося одне з одного»
режисер Слава Юшков	вистава «Тренди Твіттера»

режисер Євген Щербань

вистава «Картина з безодні»

режисер Анабель Рамірес

вистава «HamletShow»

режисер Іван Орленко

вистава «Лебедине озеро. Зона».

З 20 по 24 червня 2023 року на запрошення Національного театру Abbey Theatre м. Дублін (Ірландія) театр здійснив показ вистави «Переклади», драму ірландського драматурга Браяна Фріла, прем'єра якої відбулася у м. Києві (Україна) 07 жовтня 2022 року. Кількість показів вистави - 7.

Всі 7 вистав пройшли з аншлагом та з великою кількістю відгуків. Прийом публіки був вражаючий. Особливо високо виставу оцінили саме ірландці, для яких ця п'єса є одним з найголовніших творів в ірландській літературі.

Фактичний обсяг доходів у I півріччі 2023 року склав 15 196,0 тис. грн., в т.ч. «доходи від продажу квитків на стаціонарі» - 11 481,6 тис. грн. Обсяг валового доходу склав 77 628,7 тис. грн. Середня завантаженість глядачевої зали на стаціонарі склала 50,3%, середня ціна квитка – 201,4 грн.

У звітному періоді зіграно 273 вистав, вистави відвідали 60,4 тис. глядачів, середні витрати на 1 виставу склали 228,7 тис. грн..

У театрі згідно штатного розпису 460 штатних одиниць. Середня кількість працівників (штатних працівників, зовнішніх сумісників та працівників, що працюють за цивільно-правовими договорами) за I півріччі 2023 року фактично становить 472, у тому числі штатних працівників – 453 особи, зовнішніх сумісників – 9 особи, осіб, які працюють за цивільно-правовими договорами – 10.

У тяжкий для нашої країни час працівники культури та майстри театрального мистецтва залишаються вірними своїй справі, своєму покликанню сіяти добре, світле, вічне. «Служити народові – то служити Богові». Кожен українець долучився до боротьби з агресором на кількох фронтах.

Навіть війна, розв'язана проти України російським агресором, не перервала роботи творчого колективу. У цей надзвичайно складний час, не зважаючи на труднощі, театр продовжує працювати і творити, бо мистецтво є потужною зброєю у боротьбі з ворогом. Актори не полишаючи своєї основної роботи, працювали волонтерами і одночасно готували прем'єри двох патріотичних вистав в умовах війни.

Хто б ти не був – усі ми УКРАЇНЦІ і усі ми стаємо на захист своєї країни. Усіх об'єднує одна спільна риса – любов до театрального мистецтва і бажання зробити свій внесок у нашу Перемогу. Їх любов до українського мистецтва, до всього українського вражає.

Мистецтво – могутня сила та міць, яка допомагає нам боротися з горем, відчаєм і страхом. Ми переможемо! Все буде Україна!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми організації театральної справи: Тематичний збірник наукових праць. – К., 1994.
2. Антонович Д. 300 років українському театру. – Прага. 1925.
3. Безгин И. Д., Орлов Ю.М. Театральное искусство: организация и творчество: Очерки истории отечественного театрального дела. – К., 1986.
4. Безгин И. Д. Объект управления – театр. – К., - 1976.
5. Безгин И. Д. Организационные проблемы театра. – К., 1993.
6. Безгин И. Д., Орлов Ю.М. Театральное искусство: организация и творчество: Очерки истории отечественного театрального дела. – К.: Мистецтво, 1986.
7. Безгін О. І. Організаційні питання української культурної реальності останнього десятиріччя // Актуальні культурно-мистецькі проблеми. Організаційний аспект. 36. наук, праць / Київський інститут театрального мистецтва ім. І.К Карпенка-Карого. — К., 2001.
8. Бернадська Г. Є. Київський міський театр (До історії організаційних форм) // Актуальні проблеми організації театральної справи: Темат. збірник наукових праць / Київський державний інститут театрального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого; Під керівництвом та ред. І. Д. Безгіна. – К., 1994.
9. Веселовська Г. Театральні перехрестя Києва. - 1900-1910 рр. – К., 2007.
10. Городиський М. П. Київський театр «Соловцов». – К., 1961.
11. Данні Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки за період 2012 – 2015 років.
12. Данні Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки за період 2015 – 2020 років.
13. Данні Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки за період 2021 – 2022 років.

14. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників Випуск №84 «Діяльність у галузі драматичного мистецтва та інша розважальна діяльність» затвердженого Наказом Міністерства культури України від 04 лютого 2010 року №32.

15. Зайцева І. Є. «У джазі тільки дівчата» як оригінальна сценічна версія в жанрі мюзиклу / Зайцева І. Є. // Мистецтвознавчі записки. – Вип. 13. – К., - 2008.

16. Кальницький М. Гроші на сцену. // Контракти. – 2006. – № 22.

17. Кисіль О. Український театр. – К., 1963.

18. Ковтуненко В.І. Театральний репертуар як форма відповіді на потреби публіки та регулятор театральної діяльності // Актуальні культурно-мистецькі проблеми. Організаційний аспект: збірник наукових праць. – К., 2001.

19. Ленглі С. Театральний менеджмент и продюсерство. Американський досвід / Переклад з англ, за ред. І.Д. Безгіна. - К., 2000.

20. Леся Українка. Твори в п'яти томах. – К., 1956.

21. Лягущенко А. Г. Осередки театрального життя Києва на межі ХІХ-ХХ сторіч (соціокультурний аспект) // Актуальні культурно-мистецькі проблеми. Організаційний аспект: Зб. наук. праць / редколегія: І.Д. Безгін (голова) та ін. / Київський державний інститут театрального мистецтва ім. І.К.Карпенка-Карого. – К., 2001.

22. Митницький Є.М. Людина-театр // «Влада і політика». № 41 15-21 грудня 2000 року.

23. Мордисон Г.З. Історія театральної справи в СРСР. Російський театр ХVІІІ ст. 50-70 роки. – Л., 1981р.

24. Николаев Н.И. Эфемериды. – К., 1912.

25. Про театр і театральну справу. Закон України № 2605 — ІV від 31.05.2005.

26. Рибаків М. Невідомі та маловідомі сторінки історії Києва.

27. Садовський М. Мої театральні згадки. – К., 1930.

28. Театры и концертные залы Киева. – К., 1983.
29. Український костюм: історія та сучасність. – К., 1992.
30. Френкель М.А. Пластика сценического пространства: (Некоторые вопросы теории и практики Сценографии). / М.А.Френкель. — К., 1987.